

Maakuntien taisto

Varkaus 23.8.2018

YLEISTÄ ARVIOINNISTA

- **Tilaajat:** Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskukset
- **Toteuttajat:** Suomen Aluetutkimus FAR ja Augurix Oy
- **Aikataulu:** helmi-syyskuu 2018
- **Kohde:** Maakunnalliset maaseudun kehittämissuunnitelmat 2014-2020/Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014-2020
Tuet: Tukea vuosina 2015-2017 yhteensä noin 344 milj. euroa, tästä maataloustukia 80 %, hanketukia 11 % ja yritystukia 9 %
- **Arviointi:** Ohjelmatason arviointi benchmarking-otteella eli monenlaisia vertailuanalyyskejä maakuntien välillä

AIKATAULU

9:00-9:30	Aamukahvit (tarjotaan)
9:30-11:00	Arvioinnin tulosten esittelyä ja tehtävänanto 1
11:00-11:45	Työskentely 1: Harmituksia, 10 ryhmää
11:45-12:30	Lounas (tarjotaan)
12:30-12:45	Kooste tehtävästä 1 ja tehtävänanto 2
12:45-13:30	Työskentely 2: Ilonaiheita, 10 ryhmää
13:30-13:50	Kooste tehtävästä 2, yhteenveto ja palkitsemiset
13:50-14:00	Iltapäiväkahvit (tarjotaan)

TULOSTEN TAUSTAKSI

- 2 milj. euroa???
 - 6 hanketta???
- **Suhteuttaminen** maaseutuväestöön, maatalousmaa-alaan, myönnettyyn tukeen

Mikä on **hyvin tai riittävästi** – riippuu...

- ... tavoitteista
- ... voimavaroista
- ... sopivien kohteiden olemassaolosta
- ... ajoituksesta, elinkaaresta
- ... tilannetekijöistä jne.

Tarkastellaan **keskiarvoja** – taustalla aina hajontaa

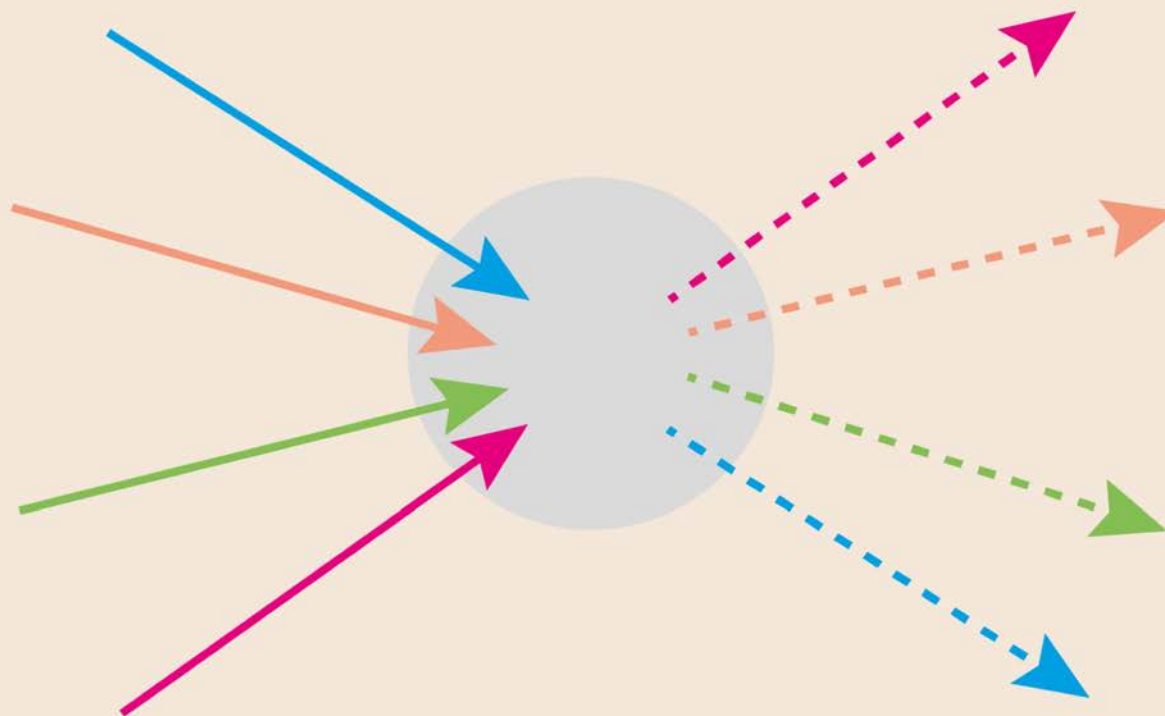
ARVIOINNIN NÄKÖKULMA

Menneisyys

Nykyhetki

Tulevaisuus

Mitkä tekijät ovat tuottaneet lähimenneisyyden kehityssuunnat?

- Sijainti?
- Markkinat?
- Poliitikko?
- Paikalliset instituutiot ja toimintatavat?
- Muut tekijät?

Muuttuvatko kehityssuunnat nykyhetkessä (ohjelmakaudella)?

- Onko uusia vaikuttavia tekijöitä?
- Onko uusia vaikutusmekanismeja?

ARVIOINTIPROSESSI

Arviointikysymykset

- Yleisarvio
- Vaikuttavuus
- Alueelliset erityispiirteet
- Parannusesitykset

Tilastoanalyysit

- Yleiset tilastot
- Ohjelman rekisterit

Kyselyt

- Maataloustuet
- Yritystuet
- Hanketuet

Haastattelut

- Täydentävät näkökulmat ja tiedot

Väliraportti

- 16.5.2018

Työpajat

- 2.5.2018 Etelä-Savo
- 4.5.2018 Pohjois-Karjala
- 7.5.2018 Pohjois-Savo

Maakuntien taisto

- Menestyksen selitykset
- Benchmarking
- 23.8.2018 Varkaus

Asiantuntija-arviot

- Arviointiryhmä

Loppuraportti

- 31.8.2018

PAINOPISTEET

Pohjois-Pohjanmaa

1. Yrittäjyys ja työnteon kehittäminen
2. Maatalous
3. Elintarvike
4. Matkailu
5. Metsätalous ja puutuotteet
6. Uusiutuva energia
7. Muut luonnonvarat
8. Asuminen, saavutettavuus ja kulttuuri
9. Ympäristö ja ilmastomuutos

Pohjanmaa: Keski-Pohjanmaa

1. Osaava maaseutu (biotalous, luonnonvara-ala)
2. Yrittävä ja elinvoimainen maaseutu (kilpailukyky ja kannattavuus, yrityskannan kasvu)
 - a) maatalous
 - b) metsätalous
 - c) kotimainen energia
 - d) maaseudun muu yritystoiminta
3. Hyvinvoiva maaseutu (asukkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi, yhteisöllisyys)
4. Toimiva maaseutu (saavutettavuus, maankäyttö)
5. Ympäristö ja vesihuolto (ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus, vesivarat)

Pohjanmaa: Pohjanmaa

1. Maatalous
2. Elintarvikkeiden jalostusasteen nostaminen ja lähiruoka
3. Uusiutuva energia ja energiatehokkuus
4. Metsä ja puuala
5. Yrittäjyyden kehittäminen
6. Väestön hyvinvointi
7. Luonnon ja ympäristön hyvinvointi

Etelä-Pohjanmaa

1. Ruokaprovinssin kehittäminen
2. Metsävarojen monipuolinen hyödyntäminen
3. Yrittäjyyden edistäminen maaseudulla
4. Alueellisen vetovoiman kasvattaminen

Keski-Suomi

1. Uudistuva yrittäjyys
2. Monimuotoinen maaseutuasuminen
3. Metsistä on monesti
4. Potkua maatalousyrittämiseen

Pirkanmaa

1. Maaseudun palvelut
2. Yritys- ja elinkeinotoiminnan kehittäminen
3. Asuminen ja yhteisöllisyys
4. Biotalous ja uusiutuva energia
5. Osaaminen ja vuorovaikutus

Satakunta

1. Ammatillinen ja erikoistunut osaaminen
2. Uudet ratkaisut ja innovaatiot
3. Dynaaminen yrittäjyys

Varsinais-Suomi

1. Maa- ja puutarhatalous
2. Elintarvikejalostus
3. Metsäketju / puuntuotanto, bioenergia ja metsien tarjoamat ympäristöpalvelut
4. Monipuolinen maaseutuyrittäjyys
5. Kestävien rakenteiden maaseutu

Lappi

1. Maaseutuyrittäjyys
 - a) Maatalous
 - b) Porotalous
 - c) Elintarvikeala
 - d) Luonnon tuotteet
 - e) Metsäala ja uusiutuva energia
 - f) Matkailu
 - g) Maaseudun palveluyrittäjyys
2. Asuminmaaseutu
 - a) Maaseudun infrastruktuuri
 - b) Yhteisöllisyys
 - c) Julkiset palvelut
 - d) Maaseutuympäristö

Kainuu

Teemaohjelmat:

1. Maatalous
2. Metsä- ja puutalous
3. Bioenergia
4. Luontomatkailu
5. Kylät

Pohjois-Savo

1. Perusmaatalous (mایدon- ja naidanlihantuotanto)
2. Erikoismaatalous (marjat, vihannekset, yrtit, erikoiskasvit ja luonnon tuotteet)
3. Elintarvikejalostus
4. Metsäketju (puuntuotanto, bioenergia ja metsien tarjoamat ympäristöpalvelut)
5. Monipuolinen maaseutuyrittäjyys (maaseudun keskeiset toimialat)
6. Kestävä maaseudun aluerakenne

Pohjois-Karjala

1. Luonnonvarojen kestävä ja älykäs hyödyntäminen
2. Kilpailukykyiset ja uusiutuvat maaseutuyritykset ja maatilat
3. Yhteisöllisyyden vahvistaminen, yhteistyön syventäminen ja sosiaalisen osallisuuden lisääminen
4. Osaamisen vahvistaminen ja uusiutumisen edistäminen
5. Asuminen, työ ja vapaa-aika

Etelä-Savo

1. Maaseudun elinkeinot
 - a) Yritysten kilpailukyky
 - b) Luonnonvarojen hyödyntäminen
 - c) Luomu ja paikallisuus
2. Ihmisten hyvinvointi
 - a) Nuorten työllistyminen ja laadukas arki
 - b) Kylien vireys
 - c) Vaikutusmahdollisuudet
3. Elinvoimaisuutta edistävät rakenteet
 - a) Infrastruktuuri
 - b) Asiakasihtoiset palvelut
 - c) Ympäristön tila

Kaakkois-Suomi

1. Toimiva elintarvikeketju
2. Metsätalous ja bioenergia
3. Matkailu
4. Paikallistalous ja yhteisöt sekä vapaa-aika asuminen
5. Luonnonvarat vahvuutena
6. Maaseudun infrastruktuuri
7. Yrittäjyyden vahvistaminen

Uusimaa

1. Menestyvä elinkeinoelämä
2. Energiatehokas maaseutu ja puhdas ympäristö
3. Hyvinvoiva maaseutuväestö

Häme

1. Ruokaketju
2. Metsä- ja puutuoteala
3. Matkailu
4. Asuminen

KEHITYSSUUNTIA

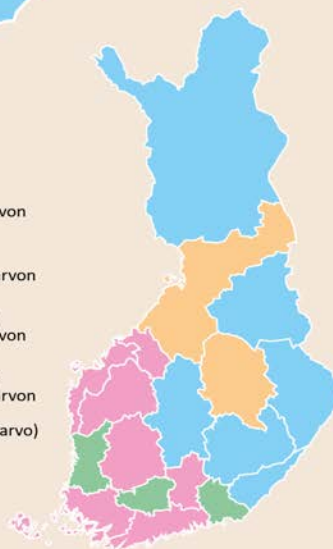

Miten alueen maatalous on pärjännyt markkinoilla?

- Myyntitulojen kehitys suhteessa maan keskiarvoon
- Investointien kehitys suhteessa maan keskiarvoon

- 1 Maatalouden myyntitulojen muutos yli maan keskiarvon
Maatalouden bruttoinvestointien muutos yli maan keskiarvon
- 2 Maatalouden myyntitulojen muutos yli maan keskiarvon
Maatalouden bruttoinvestointien muutos alle maan keskiarvon
- 3 Maatalouden myyntitulojen muutos alle maan keskiarvon
Maatalouden bruttoinvestointien muutos yli maan keskiarvon
- 4 Maatalouden myyntitulojen muutos alle maan keskiarvon
Maatalouden bruttoinvestointien muutos alle maan keskiarvon

Tarkastelujakso: 2004–2006 (keskiarvo) – 2013–2015 (keskiarvo)
Myyntitulojen muutos: maan keskiarvo 26,1 %
Bruttoinvestointien muutos: maan keskiarvo -3,1 %
Kokonaisluvut (milj. eur)
Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen aineistoista

KEHITYSSUUNTIA

Miten maatalojen tulonmuodostus on kehittynyt?

- Maatalouden tulojen kehitys suhteessa maan keskiarvoon
- Työtulojen kehitys suhteessa maan keskiarvoon

KEHITYSSUUNTIA

Miten yritystoiminta on kehittynyt?

- Yritystoimipaikkojen määrän muutos suhteessa maan keskiarvoon
- Liikevaihdon muutos suhteessa maan keskiarvoon

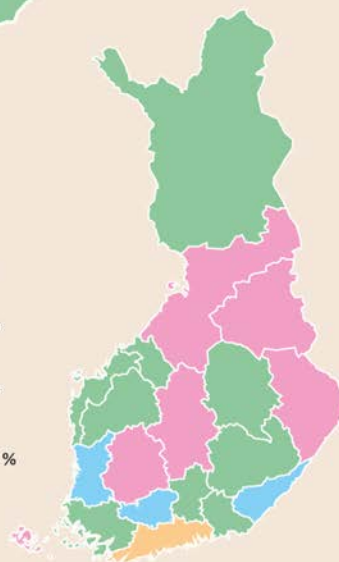
- 1 Yritystoimipaikkojen määrän muutos yli maan keskiarvon
Liikevaihdon muutos yli maan keskiarvon
- 2 Yritystoimipaikkojen määrän muutos yli maan keskiarvon
Liikevaihdon muutos alle maan keskiarvon
- 3 Yritystoimipaikkojen määrän muutos alle maan keskiarvon
Liikevaihdon muutos yli maan keskiarvon
- 4 Yritystoimipaikkojen määrän muutos alle maan keskiarvon
Liikevaihdon muutos alle maan keskiarvon

Tarkastelujakso: 2013–2016

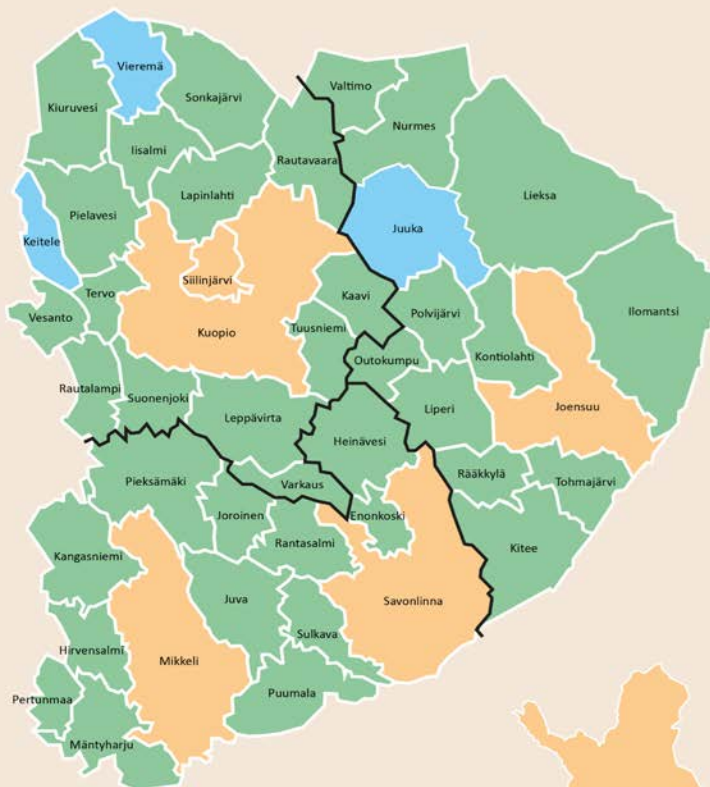
Yritystoimipaikkojen määrän muutos: maan keskiarvo -0,3 %

Liikevaihdon muutos: maan keskiarvo -1,8 %

Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen aineistoista

KEHITYSSUUNTIA

- 1 Toimialavaikutus yli +5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 2 Toimialavaikutus +0,1 – +5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 3 Toimialavaikutus 0 – -5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 4 Toimialavaikutus alle -5 % vuoden 2007 työpaikoista

Tarkastelujakso: 2007–2015
Toimialaluokitus 2008, 20 toimialaa
Valtakunnallinen tai suhdannevaikutus -4,8 %
Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen aineistoista

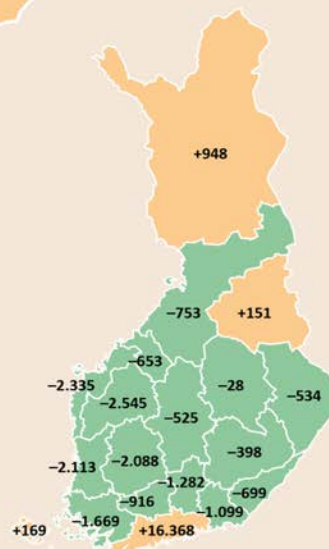
Miten alueen toimialarakenne näkyy työpaikkojen muutoksessa?

- Valtakunnallisesti kasvavien ja supistuvien toimialojen vaikutus alueen työpaikkakehitykseen

Shift-share -analyysi

Työpaikkamäärän muutos tietyllä alueella johtuu osittain suhdannekehityksestä, osittain toimialarakenteesta ja osittain paikallisista tekijöistä.

Työpaikkamuutos alueella (kunta, maakunta)
= **Valtakunnallinen komponentti** (suhdannekehityksen vaikutus)
+ **Toimialakomponentti** (alueen toimialarakenteen vaikutus) + **Paikallinen komponentti** (työpaikkamuutos, jota em. kaksi eivät selitä).

KEHITYSSUUNTIA

- 1 Paikallinen vaikutus yli +5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 2 Paikallinen vaikutus +0,1 – +5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 3 Paikallinen vaikutus 0 – -5 % vuoden 2007 työpaikoista
- 4 Paikallinen vaikutus alle -5 % vuoden 2007 työpaikoista

Tarkastelujakso: 2007-2015
Toimialaluokitus 2008, 20 toimialaa
Valtakunnallinen tai suhdannevaikutus -4,8 %
Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen aineistoista

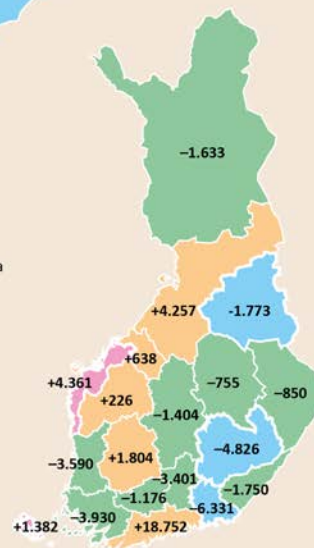
Miten paikalliset tekijät näkyvät työpaikkojen muutoksessa?

- Se osuus työpaikkamuutoksesta, jota valtakunnallinen suhdannekehitys ja alueen toimialarakenne eivät selitä

Shift-share -analyysi

Työpaikkamäärän muutos tietyllä alueella johtuu osittain suhdannekehityksestä, osittain toimialarakenteesta ja osittain paikallisista tekijöistä.

Työpaikkamuutos alueella (kunta, maakunta)
= Valtakunnallinen komponentti (suhdannekehityksen vaikutus)
+ Toimialakomponentti (alueen toimialarakenteen vaikutus) + Paikallinen komponentti (työpaikkamuutos, jota em. kaksi eivät selitä).

KEHITYSSUUNTIA

ETELÄ-SAVO

POHJOIS-KARJALA

POHJOIS-SAVO

Maatalous, metsätalous ja kalatalous	-236
Kaivostoiminta ja louhinta	-57
Teollisuus	-149
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	+11
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto yms.	+10
Rakentaminen	-668
Tukku- ja vähittäiskauppa: moottoriajoneuvojen korjaus	-126
Kuljetus ja varastointi	-290
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	-243
Informaatio ja viestintä	-137
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	-119
Kiinteistöalan toiminta	-12
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	-252
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	-378
Julkinen hallinto ja maanpuolustus, sosiaalivakuutus	-88
Koulutus	-561
Terveys- ja sosiaalipalvelut	-867
Taiteet, viihde ja virkistys	-185
Muu palvelutoiminta	-357
Muu (kotitaloudet, kv. järjestöt, tuntematon)	-123
YHTEENSÄ	-4.826

Maatalous, metsätalous ja kalatalous	-338
Kaivostoiminta ja louhinta	+78
Teollisuus	+432
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	+27
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto yms.	+10
Rakentaminen	-213
Tukku- ja vähittäiskauppa: moottoriajoneuvojen korjaus	+56
Kuljetus ja varastointi	-80
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	-87
Informaatio ja viestintä	+131
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	-76
Kiinteistöalan toiminta	+17
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	-450
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	-35
Julkinen hallinto ja maanpuolustus, sosiaalivakuutus	+183
Koulutus	-386
Terveys- ja sosiaalipalvelut	+201
Taiteet, viihde ja virkistys	-79
Muu palvelutoiminta	-360
Muu (kotitaloudet, kv. järjestöt, tuntematon)	+118
YHTEENSÄ	-850

Maatalous, metsätalous ja kalatalous	+33
Kaivostoiminta ja louhinta	-158
Teollisuus	-12
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	-87
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto yms.	-7
Rakentaminen	-111
Tukku- ja vähittäiskauppa: moottoriajoneuvojen korjaus	+441
Kuljetus ja varastointi	+91
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	+89
Informaatio ja viestintä	-62
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	-35
Kiinteistöalan toiminta	-161
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	-22
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	+336
Julkinen hallinto ja maanpuolustus, sosiaalivakuutus	-71
Koulutus	-415
Terveys- ja sosiaalipalvelut	-648
Taiteet, viihde ja virkistys	+15
Muu palvelutoiminta	-173
Muu (kotitaloudet, kv. järjestöt, tuntematon)	+201
YHTEENSÄ	-755

Miten paikalliset tekijät näkyvät työpaikkojen muutoksessa?

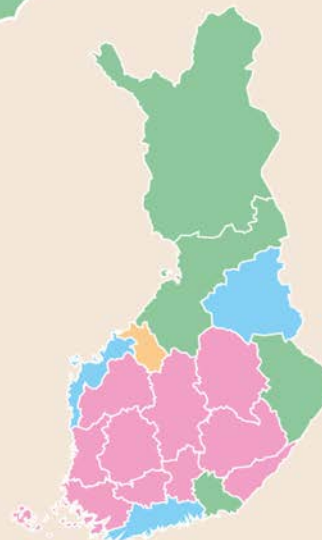
- Se osuus työpaikkamuutoksesta, jota valtakunnallinen suhdannekehitys ja alueen toimialarakenne eivät selitä

Shift-share -analyysi

Työpaikkamäärän muutos tietyllä alueella johtuu osittain suhdannekehityksestä, osittain toimialarakenteesta ja osittain paikallisista tekijöistä.

Työpaikkamuutos alueella (kunta, maakunta)
= Valtakunnallinen komponentti (suhdannekehityksen vaikutus)
+ Toimialakomponentti (alueen toimialarakenteen vaikutus)
+ Paikallinen komponentti (työpaikkamuutos, jota em. kaksi eivät selitä).

KEHITYSSUUNTIA

Mikä on ollut nuorten määrän muutos kunkin alueen harvaan asutussa osassa?

- 0–14-vuotiaiden määrän muutos suhteessa maan keskiarvoon
- 15–29-vuotiaiden määrän muutos suhteessa maan keskiarvoon

Aluetyypit

- Paikkatietopohjainen luokitus
- 250 x 250 metrin ruudukko, jossa kukin ruutu kuuluu johonkin seitsemästä luokasta
- Kartta kuvaa kunkin kunnan ko. alueen väestökehitystä

- 1 0–14-vuotiaiden määrän muutos yli maan keskiarvon
15–29-vuotiaiden määrän muutos yli maan keskiarvon
- 2 0–14-vuotiaiden määrän muutos yli maan keskiarvon
15–29-vuotiaiden määrän muutos alle maan keskiarvon
- 3 0–14-vuotiaiden määrän muutos alle maan keskiarvon
15–29-vuotiaiden määrän muutos yli maan keskiarvon
- 4 0–14-vuotiaiden määrän muutos alle maan keskiarvon
15–29-vuotiaiden määrän muutos alle maan keskiarvon

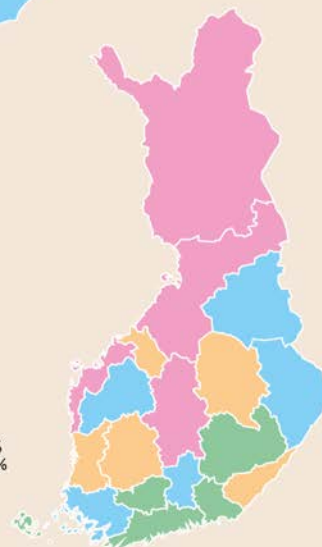
Tarkastelujakso: 2007–2015

0–14-vuotiaiden määrän muutos: maan keskiarvo –19,6 %

15–29-vuotiaiden määrän muutos: maan keskiarvo –25,1 %

Paikkatietopohjainen alueluokitus.

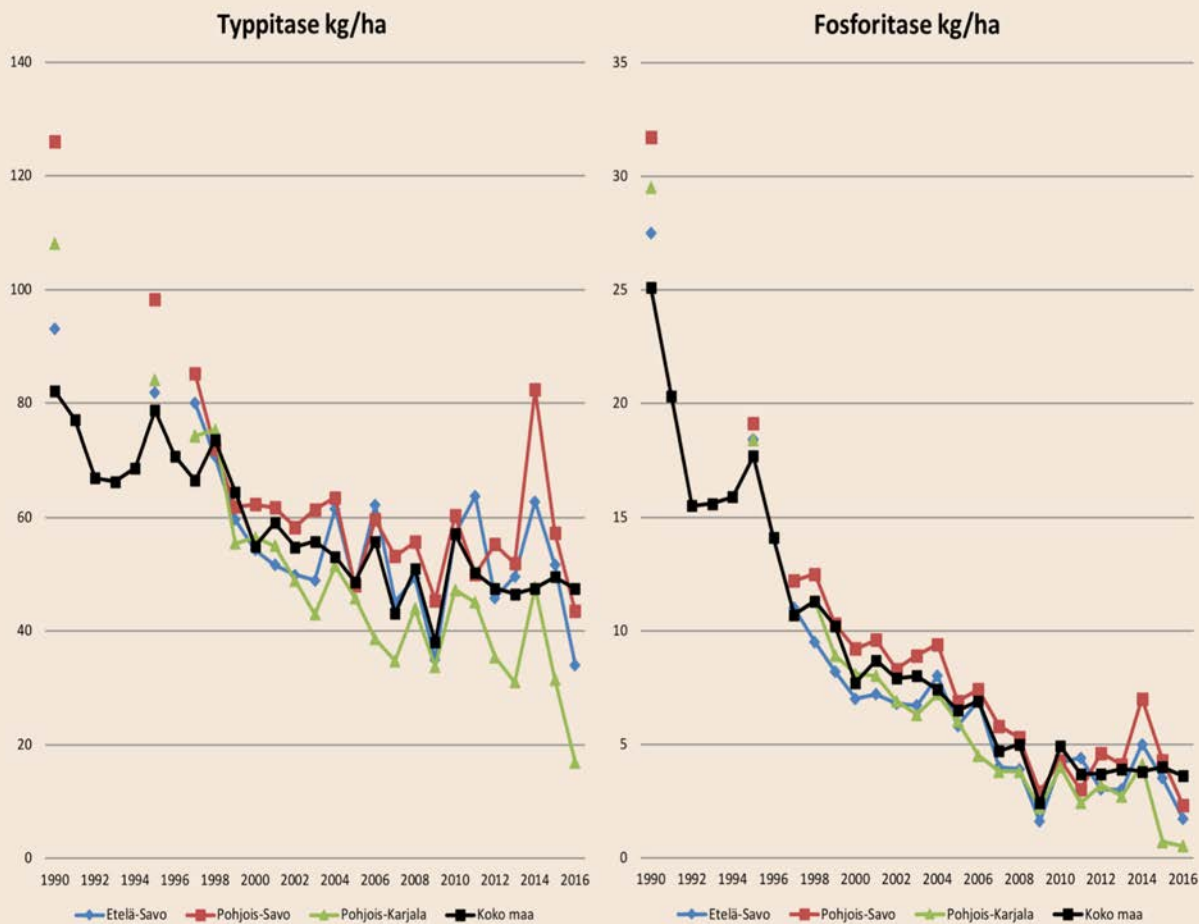
Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen aineistoista

KEHITYSSUUNTIA

Typpi- ja fosforitaseet vuosina 1990-2016

Typpi- tai fosforitase kertoo lannoitteissa annetun typpi- tai fosforimäärän ja sadon mukana pois pelloilta lähteneen määrän erotuksen.
Tilastolähde: Luke.

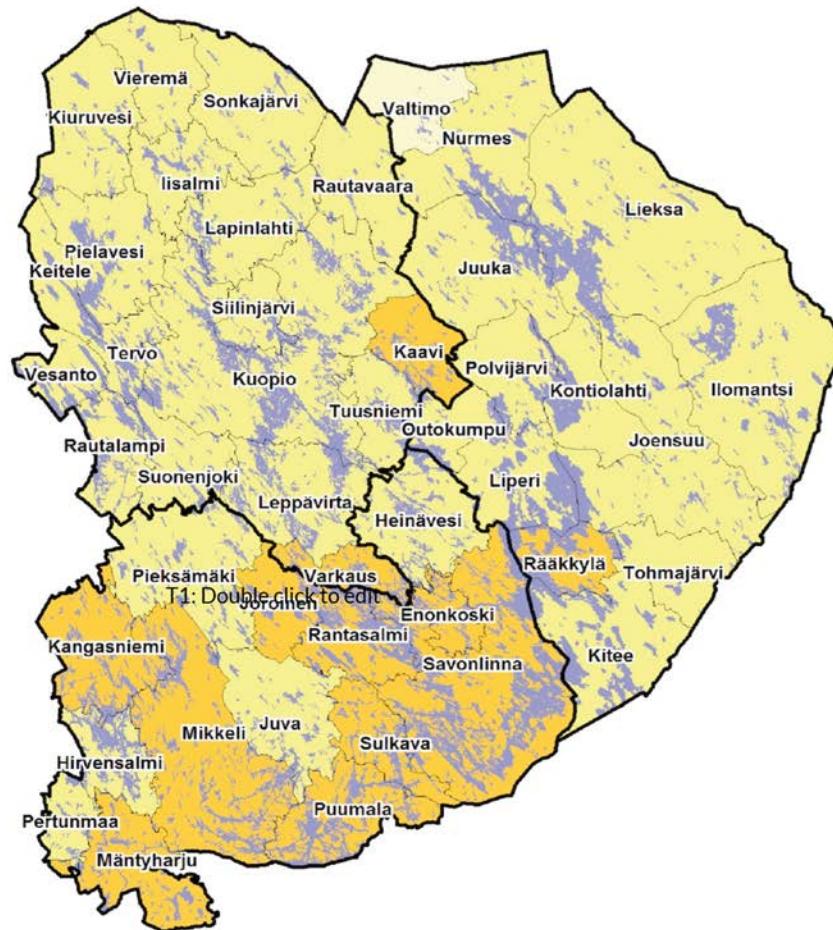
KEHITYSSUUNTIA

Fosforikuormitusindeksi

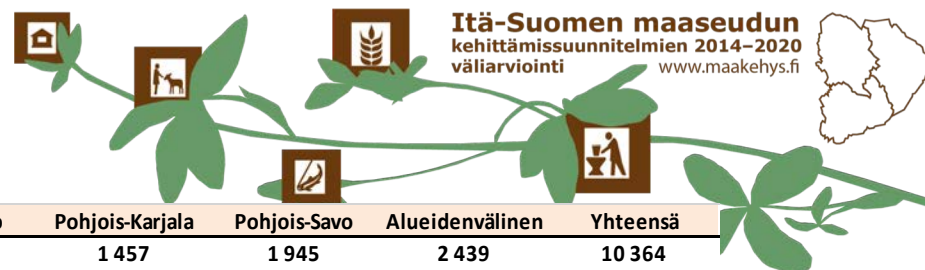
- 0 - 20
- 20 - 30
- 30 tai enemmän

Alle 20: alhainen kuormitus
20-40: keskimääräinen kuormitus
40-60: korkea kuormitus
Yli 60: erittäin korkea kuormitus

Indeksin arvoon vaikuttavat maaperän ominaisuudet ja viljelykäytännöt (6 tekijää: maalaji, kaltevuus, viljelykasvi, fosforilannoitus, lannoitustapa ja pellon P-luku).
Lähde: Ylivainio ym. 2015.

TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Alueidenvälinen	Yhteensä
Tiedonvälitys:	4 522	1 457	1 945	2 439	10 364
1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	1 174	647	1 095	759	3 674
1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	3 349	811	850	1 681	6 689
Maaseudun peruspalvelut ja kylät:	4 758	5 367	3 539	1 429	15 093
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	176	148	213	540	1 076
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	209	61	43	0	313
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	1 383	561	44	0	1 989
7.4 Maaseudun palvelut	2 257	3 790	2 754	536	9 338
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	406	369	332	354	1 460
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	326	438	153	0	917
Yhteistyö ja elinkeinot:	2 443	2 234	5 580	2 750	13 006
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	649	128	2 886	944	4 607
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	561	310	14	180	1 064
16.5 Energian säästöä ja ympäristön tilaa parantavat menetelmät	300	27	0	918	1 245
16.6 Biomassan tuotanto- ja jakeluketjut	238	805	99	0	1 142
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	695	964	2 582	708	4 948
Yhteensä	11 723	9 058	11 064	6 618	38 463
Osuudet koko Itä-Suomesta, %:					
Tiedonvälitys:	44	14	19	24	100
1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	32	18	30	21	100
1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	50	12	13	25	100
Maaseudun peruspalvelut ja kylät:	32	36	23	9	100
7.1 Selvitykset ja suunnitelmat	16	14	20	50	100
7.2 Pieninfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen	67	20	14	0	100
7.3 Laajakaistainfrastruktuuri ja sähköiset palvelut	70	28	2	0	100
7.4 Maaseudun palvelut	24	41	29	6	100
7.5 Vapaa-aika ja matkailuinvestoinnit	28	25	23	24	100
7.6 Kulttuuri- ja luonnonperintö	36	48	17	0	100
Yhteistyö ja elinkeinot:	19	17	43	21	100
16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	14	3	63	20	100
16.3 Mikroyritysten yhteistyö	53	29	1	17	100
16.5 Energian säästöä ja ympäristön tilaa parantavat menetelmät	24	2	0	74	100
16.6 Biomassan tuotanto- ja jakeluketjut	21	70	9	0	100
16.10 Muut yhteistyöhankkeet	14	19	52	14	100
Yhteensä	30	24	29	17	100
Osuus työikäisestä väestöstä maaseutualueella, %	27	32	41	..	100

Väestöosuutta suuremmat osuudet vihreällä ja pienemmät punaisella korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

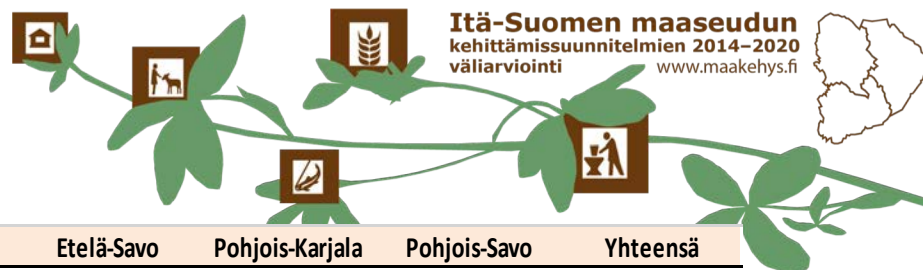

Kohderyhmä	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Alueidenvälinen	Yhteensä
Järjestöt	2	8	8	0	5
Kehittäjät	4	4	2	0	3
Elinkeinonharjoittajat	57	38	65	70	57
Maaseudun asukkaat	38	50	25	30	36
Yhteensä	100	100	100	100	100

Korkein osuus korostusvärillä.

Hankkeen pääasiallinen sisältö	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Alueidenvälinen	Yhteensä	Hankkeen pääasiallinen sisältö	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Alueidenvälinen	Yhteensä
Infrastruktuuri	1 424	56	0	82	1 562	Infrastruktuuri	91	4	0	5	100
Laajakaista	1 383	56	0	0	1 439	Laajakaista	96	4	0	0	100
Muu infrastruktuuri	41	0	0	82	123	Muu infrastruktuuri	33	0	0	67	100
Kansainvälistyminen	0	136	41	53	230	Kansainvälistyminen	0	59	18	23	100
Kansainvälistyminen	0	136	41	53	230	Kansainvälistyminen	0	59	18	23	100
Liiketoiminta	1 621	360	299	502	2 783	Liiketoiminta	58	13	11	18	100
Digitalisaatio	572	0	0	0	572	Digitalisaatio	100	0	0	0	100
Energia	0	27	0	0	27	Energia	0	100	0	0	100
Kansainvälistyminen	0	0	24	0	24	Kansainvälistyminen	0	0	100	0	100
Maaseudun yritystoiminta	768	94	103	0	965	Maaseudun yritystoiminta	80	10	11	0	100
Matkailu	281	239	172	468	1 159	Matkailu	24	21	15	40	100
Vapaa-ajan asuminen	0	0	0	35	35	Vapaa-ajan asuminen	0	0	0	100	100
Luonnonvarat	5 459	3 052	6 432	3 955	18 898	Luonnonvarat	29	16	34	21	100
Energia	502	761	99	0	1 362	Energia	37	56	7	0	100
Hevostalous	10	37	147	183	378	Hevostalous	3	10	39	49	100
Kalastus	341	13	0	0	354	Kalastus	96	4	0	0	100
Maatalouselinkeinon kehittäminen	716	166	3 697	823	5 401	Maatalouselinkeinon kehittäminen	13	3	68	15	100
Maatilaritysten kehittäminen	1 503	697	1 141	2 042	5 384	Maatilaritysten kehittäminen	28	13	21	38	100
Metsät	1 438	90	243	698	2 468	Metsät	58	4	10	28	100
Paikallinen ruoka	756	948	1 039	114	2 857	Paikallinen ruoka	26	33	36	4	100
Riista-ala ja metsästys	193	340	66	95	695	Riista-ala ja metsästys	28	49	10	14	100
Ohjelmätiedotus	431	758	500	0	1 688	Ohjelmätiedotus	26	45	30	0	100
Ohjelmätiedotus	431	758	500	0	1 688	Ohjelmätiedotus	26	45	30	0	100
Paikallinen kehittäminen	493	717	856	420	2 486	Paikallinen kehittäminen	20	29	34	17	100
Paikallinen kehittäminen	316	385	663	420	1 785	Paikallinen kehittäminen	18	22	37	24	100
Yhteiskunnallinen osallisuus	94	278	40	0	412	Yhteiskunnallinen osallisuus	23	67	10	0	100
Yrittäjyyskasvatus	83	54	153	0	290	Yrittäjyyskasvatus	29	19	53	0	100
Palvelut	152	1 321	1 182	82	2 737	Palvelut	6	48	43	3	100
Maaseudun peruspalvelut	62	1 094	561	0	1 716	Maaseudun peruspalvelut	4	64	33	0	100
Sosiaalialan palvelut	91	203	332	82	708	Sosiaalialan palvelut	13	29	47	12	100
Työllistämispalvelut	0	24	288	0	312	Työllistämispalvelut	0	8	92	0	100
Virkistys	2 115	2 417	1 746	868	7 146	Virkistys	30	34	24	12	100
Ampumaradat	217	113	7	0	337	Ampumaradat	64	33	2	0	100
Hankinnat	215	276	309	0	800	Hankinnat	27	34	39	0	100
Koiraharrastukset	27	21	0	0	48	Koiraharrastukset	56	44	0	0	100
Kulttuuri	414	444	307	435	1 600	Kulttuuri	26	28	19	27	100
Moottoriturheilu	131	30	30	0	191	Moottoriturheilu	68	16	16	0	100
Rakentaminen ja kunnostus	641	1 002	410	0	2 053	Rakentaminen ja kunnostus	31	49	20	0	100
Retkeily ja liikunta	374	413	547	433	1 767	Retkeily ja liikunta	21	23	31	24	100
Tapahtumajärjestäminen	97	119	136	0	352	Tapahtumajärjestäminen	27	34	39	0	100
Ympäristöhoito	28	242	7	656	933	Ympäristöhoito	3	26	1	70	100
Kulttuuriympäristöt	0	164	7	594	766	Kulttuuriympäristöt	0	21	1	78	100
Vesistöjen hoito	28	78	0	62	167	Vesistöjen hoito	17	46	0	37	100
Yhteensä	11 723	9 058	11 064	6 618	38 463	Yhteensä	30	24	29	17	100
Läpileikkaavia teemoja:						Läpileikkaavia teemoja:					
Digitalisaatio	1 731	728	51	0	2 510	Digitalisaatio	69	29	2	0	100
Uudet tuotteet ja tuotantotavat	0	256	550	770	1 576	Uudet tuotteet ja tuotantotavat	0	16	35	49	100
Ympäristö	1 005	488	60	980	2 533	Ympäristö	40	19	2	39	100
Osuus työikäisestä maaseutuväestöstä, %						Osuus työikäisestä maaseutuväestöstä, %	27	32	41	..	100
Väestöosuutta suuremmat osuudet vihreällä ja pienemmät punaisella korostusväriillä.											

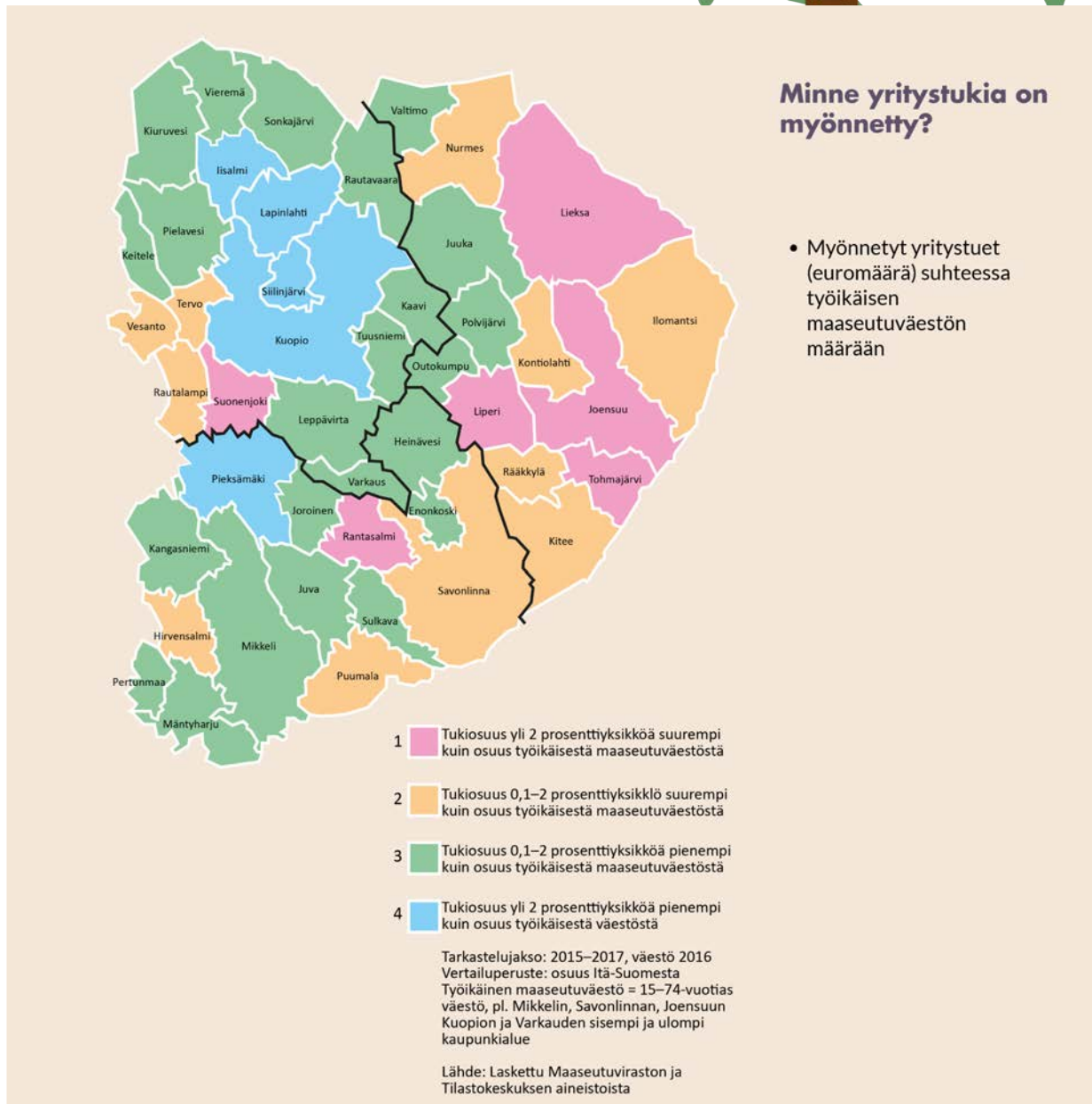
TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Tuki (EU ja valtio):	3 984	15 117	11 056	30 158
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	877	510	5 624	7 011
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	744	2 333	1 132	4 209
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	2 364	12 274	4 300	18 938
Muu julkinen rahoitus:	1	32	3	36
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	0	0	0	0
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	0	0	0	0
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	1	32	3	36
Yksityinen rahoitus:	6 186	24 277	19 764	50 227
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	1 679	948	11 456	14 083
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	0	0	0	0
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	4 507	23 329	8 308	36 144
Yhteensä	10 172	39 426	30 823	80 421
Osuudet koko Itä-Suomesta, %:				
Tuki (EU ja valtio):	13	50	37	100
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	13	7	80	100
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	18	55	27	100
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	12	65	23	100
Muu julkinen rahoitus:	3	89	8	100
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	..	..	..	..
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	..	..	..	..
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	3	89	8	100
Yksityinen rahoitus:	12	48	39	100
4.2 Elintarvikkeiden valmistus	12	7	81	100
6.2 Yrityksen perustamistuki (ei maatalous)	..	..	..	..
6.4 Investoinnit yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (ei maatalous)	12	65	23	100
Yhteensä	13	49	38	100
Osuus työikäisestä väestöstä maaseutualueella, %	27	32	41	100

Väestöosuutta suuremmat osuudet vihreällä ja pienemmät punaisella korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

Hankkeen pääasiallinen sisältö	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä	Hankkeen pääasiallinen sisältö	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Alkutuotanto	229	487	288	1 004	Alkutuotanto	23	48	29	100
Kaivostoiminta	0	17	0	17	Kaivostoiminta	0	100	0	100
Luonnontuotteiden keräily	0	74	0	74	Luonnontuotteiden keräily	0	100	0	100
Maatalous	26	268	162	455	Maatalous	6	59	35	100
Metsätalous	108	123	127	358	Metsätalous	30	34	35	100
Puutarhatalous	95	5	0	100	Puutarhatalous	95	5	0	100
Jalostus	1 691	7 437	5 642	14 769	Jalostus	11	50	38	100
Elektroniikkateollisuus	8	52	36	96	Elektroniikkateollisuus	8	54	38	100
Elintarvikkeet	526	(2 477)	(3 876)	6 880	Elintarvikkeet	8	36	56	100
Eläinrehujen valmistus	0	256	80	336	Eläinrehujen valmistus	0	76	24	100
Energiantuotanto	14	231	32	276	Energiantuotanto	5	84	12	100
Huonekaluteollisuus	0	427	206	633	Huonekaluteollisuus	0	67	33	100
Jätteenkäsittely ja kierrätys	268	767	73	1 109	Jätteenkäsittely ja kierrätys	24	69	7	100
Kemiallisten tuotteiden valmistus	0	0	129	129	Kemiallisten tuotteiden valmistus	0	0	100	100
Kivi- ja betonituotteiden valmistus	0	101	31	132	Kivi- ja betonituotteiden valmistus	0	77	23	100
Koneiden ja laitteiden valmistus	10	235	117	363	Koneiden ja laitteiden valmistus	3	65	32	100
Maanrakennus	0	138	52	190	Maanrakennus	0	73	27	100
Metalliteollisuus	488	(1 438)	727	2 653	Metalliteollisuus	18	54	27	100
Muoviteollisuus	0	231	0	231	Muoviteollisuus	0	100	0	100
Painotuotteiden valmistus	0	0	21	21	Painotuotteiden valmistus	0	0	100	100
Puunjalostusteollisuus	285	718	163	1 167	Puunjalostusteollisuus	24	62	14	100
Rakentaminen	73	124	46	243	Rakentaminen	30	51	19	100
Valmistusteollisuus	19	240	53	312	Valmistusteollisuus	6	77	17	100
Palvelut	4 623	7 037	2 723	14 384	Palvelut	32	49	19	100
Asiantuntijapalvelut	108	924	492	1 524	Asiantuntijapalvelut	7	61	32	100
Hevostalous	101	553	144	798	Hevostalous	13	69	18	100
Juhlapalvelut	0	83	40	123	Juhlapalvelut	0	67	33	100
Kiinteistönhuolto	7	47	2	56	Kiinteistönhuolto	12	84	4	100
Korjaamo- ja huoltopalvelut	277	296	183	755	Korjaamo- ja huoltopalvelut	37	39	24	100
Kuljetus	0	45	0	45	Kuljetus	0	100	0	100
Liikuntapalvelut	110	25	676	811	Liikuntapalvelut	14	3	83	100
LVI-palvelut	8	177	0	185	LVI-palvelut	4	96	0	100
Matkailu	(3 043)	(1 420)	322	4 786	Matkailu	64	30	7	100
Pieneläinpalvelut	53	90	107	250	Pieneläinpalvelut	21	36	43	100
Ravintolat ja kahvilat	82	163	42	286	Ravintolat ja kahvilat	28	57	15	100
Sosiaalipalvelut	0	(1 709)	535	2 245	Sosiaalipalvelut	0	76	24	100
Terveyspalvelut	3	198	31	233	Terveyspalvelut	1	85	13	100
Tuotteiden suunnittelu ja kauppa	52	164	20	236	Tuotteiden suunnittelu ja kauppa	22	69	8	100
Turvallisuuspalvelut	34	168	0	202	Turvallisuuspalvelut	17	83	0	100
Veneiden huolto, säilytys ja korjaus	0	181	0	181	Veneiden huolto, säilytys ja korjaus	0	100	0	100
Viihde ja kulttuuri	40	36	0	76	Viihde ja kulttuuri	52	48	0	100
Virkistyspalvelut	31	60	48	139	Virkistyspalvelut	22	43	35	100
Vähittäis- ja tukkukauppa	676	697	80	1 453	Vähittäis- ja tukkukauppa	47	48	6	100
					Yhteensä	22	50	29	100
Läpileikkaavia teemoja:					Läpileikkaavia teemoja:				
Kansainvälistyminen	87	1 042	217	1 346	Kansainvälistyminen	6	77	16	100
Innovaatiot	161	1 301	381	1 842	Innovaatiot	9	71	21	100
Yhteensä	6 544	14 961	8 654	30 158	Osuus työikäisestä maaseutuväestöstä, %:	27	32	41	100
					Väestöosuutta suuremmat osuudet vihreällä ja pienemmät punaisella korostusväriillä.				

TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ympäristökorvaus, 1.000 euroa	5 681	5 434	5 468	7 188	6 810	6 807	11 635	10 775	10 877	24 503	23 019	23 152
Tilakohtaiset toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Ravinteiden tasapainoinen käyttö peltoviljelykasveilla	74,8	74,3	74,4	81,1	81,9	82,2	80,3	79,9	79,6	79,2	79,1	79,1
Ravinteiden tasapainoinen käyttö puutarhakasveilla	3,0	3,3	3,8	1,1	1,2	1,3	1,6	1,7	1,9	1,8	1,9	2,2
Lohko-kohtaiset toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Lietelannan sijoittaminen peltoon	9,2	7,9	8,3	12,5	11,2	11,0	16,1	13,0	13,2	13,5	11,3	11,4
Ravinteiden kierrättäminen	0,5	0,5	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Valumavesien hallinta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ympäristönhoitonurmet	4,0	3,9	3,7	4,5	4,2	4,0	3,3	3,2	3,1	3,8	3,7	3,5
Peltoluonnon monimuotoisuus:												
Viherlannoitusnurmet, kerääjä- ja saneerauskasvit	7,7	5,1	4,5	9,2	5,1	4,9	8,4	4,5	4,1	8,5	4,8	4,4
Monimuotoisuuspellot	0,9	0,8	0,9	0,6	0,6	0,7	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys	55,4	54,4	53,9	58,6	59,0	58,4	53,6	51,4	51,6	55,4	54,2	54,0
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2

Korkein osuus (vuosittain) korostusvärillä.

Valumavesien hallinta sisältää säätösalaajituksen ja säätökastelun; ympäristönhoitonurmet sisältävät suojavyöhykenurmet, monivuotiset ympäristönurmet ja luonnonhoitopeltonurmet.

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ympäristösopimus, 1.000 euroa	852	967	1 031	439	496	561	1 115	1 237	1 280	2 406	2 700	2 872
Toimenpiteet, kpl:												
Monimuotoisuus: luonnonlaitumet	72	95	103	50	55	57	120	146	150	242	296	310
Monimuotoisuus: perinnebiotooppi	135	157	164	107	120	123	196	219	225	438	496	512
Monimuotoisuus: arvokas perinnebiotooppi	12	12	14	51	53	56	26	26	26	89	91	96
Kosteikon hoito	18	20	22	23	24	24	31	33	35	72	77	81
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
Toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Monimuotoisuus: luonnonlaitumet	0,4	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4
Monimuotoisuus: perinnebiotooppi	1,9	2,2	2,3	0,6	0,6	0,7	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3
Monimuotoisuus: arvokas perinnebiotooppi	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Kosteikon hoito	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Korkein osuus (vuosittain) korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ympäristökorvaus, 1.000 euroa	5 681	5 434	5 468	7 188	6 810	6 807	11 635	10 775	10 877	24 503	23 019	23 152
Tilakohtaiset toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Ravinteiden tasapainoinen käyttö peltoviljelykasveilla	74,8	74,3	74,4	81,1	81,9	82,2	80,3	79,9	79,6	79,2	79,1	79,1
Ravinteiden tasapainoinen käyttö puutarhakasveilla	3,0	3,3	3,8	1,1	1,2	1,3	1,6	1,7	1,9	1,8	1,9	2,2
Lohko-kohtaiset toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Lietelannan sijoittaminen peltoon	9,2	7,9	8,3	12,5	11,2	11,0	16,1	13,0	13,2	13,5	11,3	11,4
Ravinteiden kierrättäminen	0,5	0,5	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Valumavesien hallinta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ympäristönhoitonurmet	4,0	3,9	3,7	4,5	4,2	4,0	3,3	3,2	3,1	3,8	3,7	3,5
Peltoluonnon monimuotoisuus:												
Viherlannoitusnurmet, kerääjä- ja saneerauskasvit	7,7	5,1	4,5	9,2	5,1	4,9	8,4	4,5	4,1	8,5	4,8	4,4
Monimuotoisuuspellot	0,9	0,8	0,9	0,6	0,6	0,7	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys	55,4	54,4	53,9	58,6	59,0	58,4	53,6	51,4	51,6	55,4	54,2	54,0
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2

Korkein osuus (vuosittain) korostusvärillä.

Valumavesien hallinta sisältää säätösalaajituksen ja säätökastelun; ympäristönhoitonurmet sisältävät suojavyöhykenurmet, monivuotiset ympäristönurmet ja luonnonhoitopeltonurmet.

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ympäristösopimus, 1.000 euroa	852	967	1 031	439	496	561	1 115	1 237	1 280	2 406	2 700	2 872
Toimenpiteet, kpl:												
Monimuotoisuus: luonnonlaitumet	72	95	103	50	55	57	120	146	150	242	296	310
Monimuotoisuus: perinnebiotooppi	135	157	164	107	120	123	196	219	225	438	496	512
Monimuotoisuus: arvokas perinnebiotooppi	12	12	14	51	53	56	26	26	26	89	91	96
Kosteikon hoito	18	20	22	23	24	24	31	33	35	72	77	81
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
Toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Monimuotoisuus: luonnonlaitumet	0,4	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4
Monimuotoisuus: perinnebiotooppi	1,9	2,2	2,3	0,6	0,6	0,7	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3
Monimuotoisuus: arvokas perinnebiotooppi	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Kosteikon hoito	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

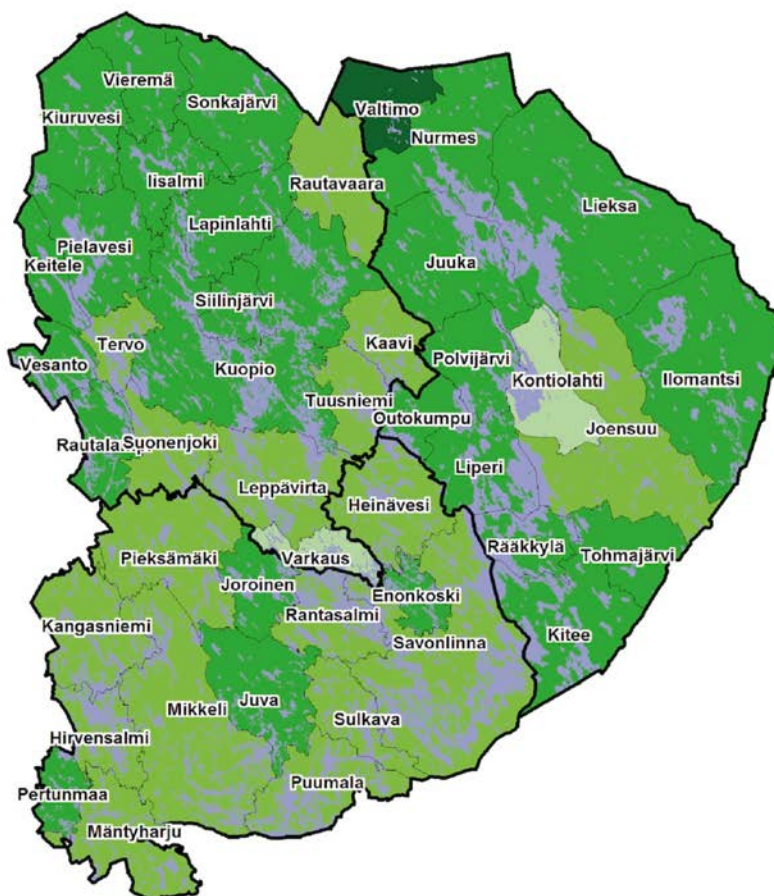
Korkein osuus (vuosittain) korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

Ympäristökorvauksen kattavuus käytössä olevasta maatalousmaasta vuonna 2017, %

- Alle 70 %
- 70 - 79 %
- 80 - 89 %
- 90 % tai enemmän

TUKIEN KÄYTTÖ

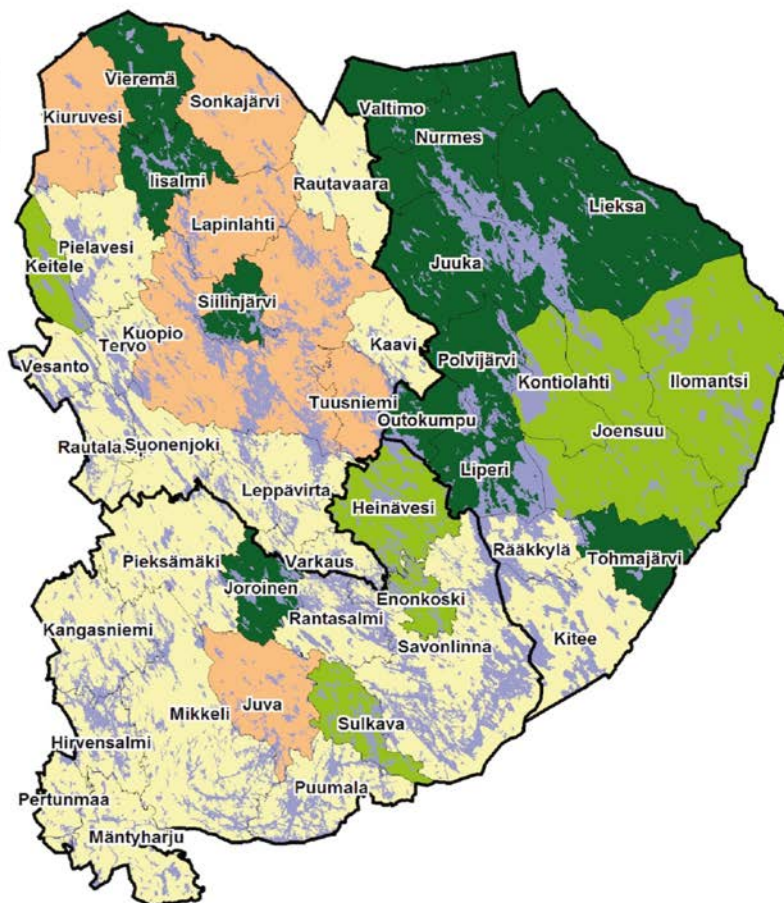

Pelloilta tapahtuvan eroosion määrä (kg/ha/vuosi) ja suojavyöhyketoimenpiteen kattavuus (% käytössä olevasta maatalousmaasta vuonna 2017)

- 1 - pieni riski, vähän suojavyöhykkeitä
- 2 - pieni riski, paljon suojavyöhykkeitä
- 3 - suuri riski, vähän suojavyöhykkeitä
- 4 - suuri riski, paljon suojavyöhykkeitä

Vertailu Itä-Suomen keskiarvoon
Alle keskiarvon: pieni tai vähän
Yli keskiarvon: suuri tai paljon

Lähde: Luke (eroosion määrä)

TUKIEN KÄYTTÖ

	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
Toimenpide	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Luomu-tuki, 1.000 euroa	1 961	2 126	2 304	3 482	3 810	4 166	2 883	3 130	3 320	8 326	9 067	9 791
Toimenpiteet, kpl:												
Kasvinviljely	219	230	233	305	338	356	309	318	329	833	886	918
Avomaavihannekset	17	17	18	5	7	7	12	9	7	34	33	32
Kotieläinkorotus	49	52	55	76	77	78	75	78	84	200	207	217
Toimenpiteet, % maatalousmaasta:												
Kasvinviljely	12,4	13,4	14,4	20,2	22,5	24,7	9,3	10,0	10,5	13,1	14,3	15,4
Avomaavihannekset	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kotieläinkorotus	5,3	5,8	6,4	7,2	7,4	8,2	3,4	3,7	4,1	4,9	5,2	5,8
Korkein osuus (vuosittain) korostusvärillä.												

	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
Toimenpide	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ei-tuotannollisten tuki, 1.000 euroa	0	166	226	0	473	153	0	317	130	0	957	509
Toimenpiteitä, kpl	0	21	15	0	24	11	0	16	7	0	61	33
Keskimääräinen tuki, 1.000 euroa	..	8	15	..	20	14	..	20	19	..	16	15
Toimenpiteet, %:												
Kosteikon perustaminen	0	24	33	0	54	36	0	81	86	0	51	45
Perinnebiotoopin perustaminen	0	76	67	0	46	64	0	19	14	0	49	55
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Korkein arvo tai osuus (vuosittain) korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Hyvinvointituki, 1.000 euroa	1 743	1 743	1 813	1 754	1 745	1 758	4 753	4 745	5 174	8 250	8 233	8 744
Toimenpiteitä, kpl	2 229	2 221	2 294	1 917	1 883	1 963	4 826	4 792	4 715	8 972	8 896	8 972
Keskimääräinen tuki, euroa	782	785	790	915	927	895	985	990	1 097	920	925	975
Toimenpiteet, %:												
Siipikarjalous	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sikatalous	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Lammas- ja vuohitalous	4	3	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Nautakarjalous	47	47	47	49	49	49	49	49	49	48	48	48
-josta laidunnus ja jaloittelu	8	8	8	6	6	6	9	9	8	8	8	7
-josta pito-olosuhteet	26	26	27	28	29	30	25	25	27	26	26	28
-josta ruokinta ja hoito	13	13	12	14	14	13	15	15	14	14	14	13
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Korkein arvo tai osuus (vuosittain) korostusvärillä.

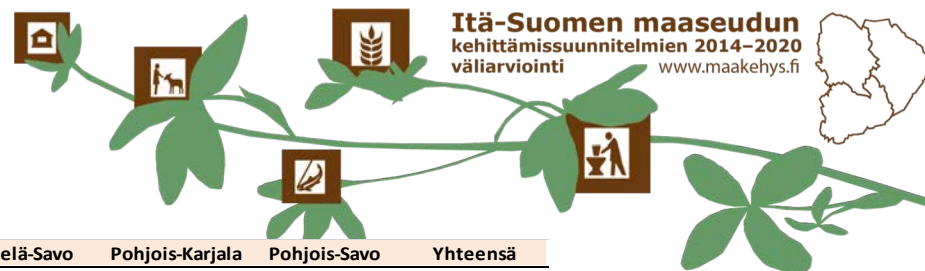
TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Neuvontatuki, 1.000 euroa	173	637	497	146	673	686	175	977	653	494	2 288	1 836
Tilamäärä, kpl	416	1 409	938	453	1 411	1 327	474	2 452	1 347	1 343	5 272	3 612
Keskimääräinen tuki, euroa	415	452	530	323	477	517	368	398	485	367	434	508
Tuet/tilat, %	17	59	40	22	69	66	13	69	39	16	66	46
Tuen lukumäärä, %:												
Innovaatiot	7	5	6	1	2	3	3	2	2	4	3	4
Kilpailukyky, investoinnit ja sukupolvenvaihdos	0	0	1	0	0	2	0	0	4	0	0	2
Eläinten hyvinvointi	17	26	24	29	38	33	24	36	49	24	34	37
Luonnon monimuotoisuus ja maisemanhoito	16	15	18	12	13	11	19	10	9	16	12	12
Kasvinsuojelu ja ravinteet; ympäristötuet	45	38	27	49	35	36	46	42	28	47	39	30
Maatalousmaan säilyttäminen	6	5	8	6	5	4	2	3	1	5	4	4
Energia	9	11	15	1	6	7	4	6	6	5	8	9
Kasvihuonekaasut ja hiilensidonta	1	1	1	1	1	4	1	0	1	1	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tuen euromäärä, %:												
Innovaatiot	8	6	6	2	2	4	5	3	3	5	4	4
Kilpailukyky, investoinnit ja sukupolvenvaihdos	0	0	3	0	0	2	0	0	11	0	0	5
Eläinten hyvinvointi	18	25	21	31	34	27	28	39	44	26	34	32
Luonnon monimuotoisuus ja maisemanhoito	18	19	20	15	16	13	20	11	9	18	14	13
Kasvinsuojelu ja ravinteet; ympäristötuet	40	32	22	46	31	34	39	33	22	42	32	27
Maatalousmaan säilyttäminen	5	3	7	5	4	4	2	3	1	4	3	4
Energia	9	14	20	1	12	11	5	11	10	5	12	13
Kasvihuonekaasut ja hiilensidonta	1	1	1	1	1	3	1	0	0	1	1	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Korkein arvo tai osuus korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

Toimenpide	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Tuet, kpl	149	143	337	629
Tuet, 1.000 euroa	8 495	7 663	17 633	33 791
Keskimääräinen tuki, 1.000 euroa	57,0	53,6	52,3	53,7
Tuet/tilat, %	6,4	7,1	9,8	8,1
Tuen lukumäärä, %:				
Lypsy- ja nautakarjatalouden rakentamisinvestoinnit	20	24	21	21
Muun kotieläintalouden rakentamisinvestoinnit	1	1	0	0
Hygieniää ja eläinten hyvinvointia parantavat investoinnit	7	8	12	10
Kasvihuonetuotannon rakentamisinvestoinnit	5	3	3	3
Maataloustuotteiden myyntikunnostukseen liittyvät investoinnit	4	1	1	2
Tuotantovarastojen rakentamisinvestoinnit	8	15	7	9
Kuivaamoiden rakentamisinvestoinnit	3	3	1	2
Konevarastojen rakentamisinvestoinnit	2	1	1	1
Energiantuotannon investoinnit	7	7	6	6
Salaojitus	18	29	29	27
Työympäristöä ja ympäristön tilaa parantavat investoinnit	25	9	19	18
Yhteensä	100	100	100	100
Tuen euromäärä, %:				
Lypsy- ja nautakarjatalouden rakentamisinvestoinnit	51	73	77	70
Muun kotieläintalouden rakentamisinvestoinnit	3	0	0	1
Hygieniää ja eläinten hyvinvointia parantavat investoinnit	1	2	3	2
Kasvihuonetuotannon rakentamisinvestoinnit	17	6	3	7
Maataloustuotteiden myyntikunnostukseen liittyvät investoinnit	5	0	1	2
Tuotantovarastojen rakentamisinvestoinnit	4	7	3	5
Kuivaamoiden rakentamisinvestoinnit	1	1	0	1
Konevarastojen rakentamisinvestoinnit	1	0	0	0
Energiantuotannon investoinnit	6	3	2	3
Salaojitus	3	5	6	5
Työympäristöä ja ympäristön tilaa parantavat investoinnit	9	2	5	5
Yhteensä	100	100	100	100

Korkein arvo tai osuus korostusvärillä.

Toimenpide	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Tuet, kpl	27	40	41	108
Tuet, 1.000 euroa	919	1 225	1 335	3 479
Keskimääräinen tuki, 1.000 euroa	34,0	30,6	32,6	32,2
Tuet/tilat, %	1,2	2,0	1,2	1,4

Korkein arvo korostusvärillä.

TUKIEN KÄYTTÖ

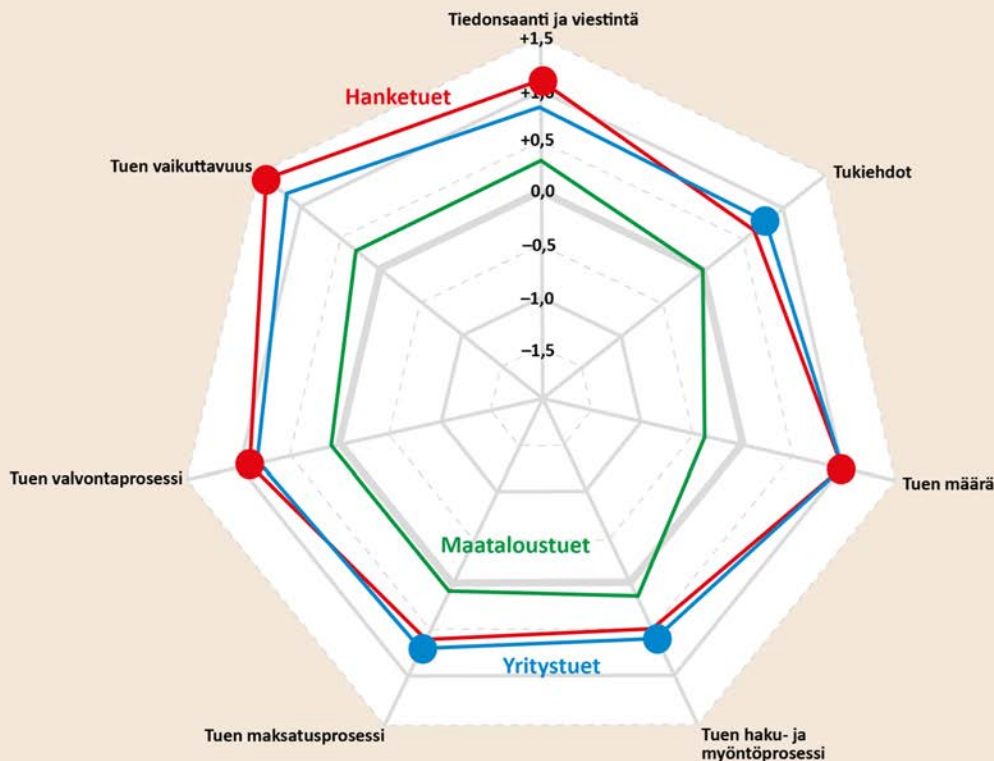

Toimenpide	Etelä-Savo			Pohjois-Karjala			Pohjois-Savo			Yhteensä		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Tuki, 1.000 euroa:												
Luonnonhaittakorvaus	7 898	7 922	7 886	9 467	9 443	9 413	16 367	16 381	16 330	33 732	33 746	33 630
Ympäristökorvaus	5 681	5 434	5 468	7 188	6 810	6 807	11 635	10 775	10 877	24 503	23 019	23 152
Ympäristösopimus	852	967	1 031	439	496	561	1 115	1 237	1 280	2 406	2 700	2 872
Luomu-tuotannon tuki	1 961	2 126	2 304	3 482	3 810	4 166	2 883	3 130	3 320	8 326	9 067	9 791
Ei- tuotannollisten investointien tuki	0	166	226	0	473	153	0	317	130	0	957	509
Eläinten hyvinvointituki	1 743	1 743	1 813	1 754	1 745	1 758	4 753	4 745	5 174	8 250	8 233	8 744
Neuvontatuki	173	637	497	146	673	686	175	977	653	494	2 288	1 836
Maatalouden investointituki	1 008	2 172	5 315	2 618	2 380	2 665	2 506	7 408	7 718	6 132	11 961	15 698
Aloitustuki	105	350	464	240	590	395	280	590	465	625	1 530	1 324
Yhteensä	19 421	21 518	25 005	25 334	26 421	26 603	39 713	45 562	45 948	84 468	93 501	97 556
Osuudet koko Itä-Suomesta, %:												
Luonnonhaittakorvaus	23	23	23	28	28	28	49	49	49	100	100	100
Ympäristökorvaus	23	24	24	29	30	29	47	47	47	100	100	100
Ympäristösopimus	35	36	36	18	18	20	46	46	45	100	100	100
Luomu-tuotannon tuki	24	23	24	42	42	43	35	35	34	100	100	100
Ei- tuotannollisten investointien tuki	..	17	44	..	49	30	..	33	25	..	100	100
Eläinten hyvinvointituki	21	21	21	21	21	20	58	58	59	100	100	100
Neuvontatuki	35	28	27	30	29	37	35	43	36	100	100	100
Maatalouden investointituki	16	18	34	43	20	17	41	62	49	100	100	100
Aloitustuki	17	23	35	38	39	30	45	39	35	100	100	100
Yhteensä	23	23	26	30	28	27	47	49	47	100	100	100
Osuus Itä-Suomen maatalousmaasta, %:	24	24	23	28	28	28	48	49	49	100	100	100

Maatalousmaaosuutta korkeampi osuus vihreällä ja alaisempi punaisella korostusvärillä.

TUKIEN TOIMEENPANO

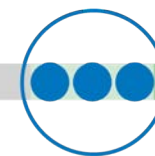
TYTYTYVÄISYYS TOIMEENPANON OSA-ALUEISIIN

Kuinka tyytyväisiä tuensaajat ovat saamansa tuen toimeenpanon osa-alueisiin?

- Eri maataloustukia koskevat arvot on painotettu tukimäärillä
- Arviointiasteikko:
- Erittäin tyytymätön -2
- Tyytymätön -1
- Ei tyytyväinen eikä tyytymätön 0
- Tyytyväinen +1
- Erittäin tyytyväinen +2

Erittäin
tyytymätön

Erittäin
tyytyväinen

Osa-alue	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Alueidenvälinen	Yhteensä
Tiedonsaanti ja viestintä	1,2	1,0	1,1	0,6	1,1
Tukehdot	1,0	0,8	0,5	-0,2	0,7
Tuen määrä	1,2	0,9	1,2	0,8	1,0
Tuen haku- ja myöntöprosessi	0,8	0,4	0,6	0,1	0,5
Tuen maksatusprosessi	1,1	0,6	0,1	0,0	0,6
Tuen valvontaprosessi	1,2	0,8	0,7	0,8	0,9
Tuen vaikuttavuus	1,6	1,3	1,4	1,3	1,4

Osa-alue	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Tiedonsaanti ja viestintä	1,1	0,7	0,9	0,8
Tukehdot	1,0	0,8	0,5	0,8
Tuen määrä	0,8	0,9	1,1	1,0
Tuen haku- ja myöntöprosessi	1,0	0,5	0,5	0,6
Tuen maksatusprosessi	0,9	0,6	0,7	0,7
Tuen valvontaprosessi	0,9	0,7	0,9	0,8
Tuen vaikuttavuus	1,1	1,2	1,3	1,2

Osa-alue ja tukimuoto	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo	Yhteensä
Tiedonsaanti ja viestintä:				
Luonnonhaittakorvaus	0,3	0,5	0,2	0,3
Ympäristökorvaus	0,3	0,4	0,1	0,2
Ympäristöopimus	0,3	0,3	0,1	0,2
Luomu-tuotannon tuki	0,7	0,6	0,5	0,6
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,8	0,0	1,0	0,4
Eläinten hyvinvointituki	0,3	0,3	-0,1	0,1
Neuvontatuki	0,7	0,4	0,3	0,4
Maatalouden investointituki	0,3	0,5	0,0	0,2
Aloitustuki	-0,3	0,5	0,8	0,4
Tukehdot:				
Luonnonhaittakorvaus	0,1	0,2	0,0	0,1
Ympäristökorvaus	-0,2	0,0	-0,3	-0,2
Ympäristöopimus	0,0	0,1	-0,1	0,0
Luomu-tuotannon tuki	0,2	0,4	0,1	0,2
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,8	0,2	1,0	0,5
Eläinten hyvinvointituki	0,0	0,3	-0,3	-0,1
Neuvontatuki	0,7	0,5	0,1	0,4
Maatalouden investointituki	0,4	0,4	0,0	0,2
Aloitustuki	-0,5	0,3	1,0	0,3
Tuen määrä:				
Luonnonhaittakorvaus	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4
Ympäristökorvaus	-0,6	-0,3	-0,6	-0,5
Ympäristöopimus	-0,4	-0,1	-0,3	-0,2
Luomu-tuotannon tuki	0,0	0,3	0,0	0,1
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,4	0,4	1,0	0,4
Eläinten hyvinvointituki	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6
Neuvontatuki	0,6	0,6	0,2	0,4
Maatalouden investointituki	0,6	0,1	0,0	0,2
Aloitustuki	-0,4	0,7	1,0	0,5
Tuen haku- ja myöntöprosessi:				
Luonnonhaittakorvaus	0,1	0,3	0,2	0,2
Ympäristökorvaus	0,1	0,4	0,0	0,1
Ympäristöopimus	0,0	0,2	0,0	0,0
Luomu-tuotannon tuki	0,5	0,4	0,2	0,4
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,6	0,0	1,0	0,3
Eläinten hyvinvointituki	0,2	0,3	0,0	0,1
Neuvontatuki	0,8	0,6	0,3	0,5
Maatalouden investointituki	0,5	0,4	-0,1	0,2
Aloitustuki	-0,3	0,5	0,6	0,3
Tuen maksatusprosessi:				
Luonnonhaittakorvaus	0,0	0,3	0,0	0,1
Ympäristökorvaus	0,1	0,3	0,0	0,1
Ympäristöopimus	-0,1	0,2	0,1	0,1
Luomu-tuotannon tuki	0,5	0,4	0,1	0,1
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,6	0,4	1,0	0,4
Eläinten hyvinvointituki	-0,1	0,2	-0,1	0,0
Neuvontatuki	0,7	0,7	0,4	0,5
Maatalouden investointituki	0,6	0,4	0,1	0,3
Aloitustuki	0,3	0,9	1,0	0,8
Tuen valvontaprosessi:				
Luonnonhaittakorvaus	0,1	0,2	0,0	0,1
Ympäristökorvaus	0,1	0,3	-0,1	0,0
Ympäristöopimus	0,1	0,1	0,0	0,1
Luomu-tuotannon tuki	0,2	0,5	0,1	0,3
Ei-tuotannollisten investointien tuki	0,6	0,1	1,0	0,4
Eläinten hyvinvointituki	0,2	0,3	-0,3	-0,1
Neuvontatuki	0,5	0,4	0,1	0,3
Maatalouden investointituki	0,4	0,7	0,2	0,4
Aloitustuki	0,1	0,7	1,0	0,6
Tuen vaikuttavuus:				
Luonnonhaittakorvaus	0,1	0,3	0,2	0,2
Ympäristökorvaus	0,0	0,3	0,0	0,1
Ympäristöopimus	0,3	0,2	-0,1	0,2
Luomu-tuotannon tuki	0,7	0,5	0,6	0,6
Ei-tuotannollisten investointien tuki	1,4	1,0	1,0	1,2
Eläinten hyvinvointituki	0,3	0,3	0,0	0,1
Neuvontatuki	0,9	0,6	0,2	0,4
Maatalouden investointituki	0,9	0,9	0,8	0,8
Aloitustuki	0,3	0,5	1,2	0,7

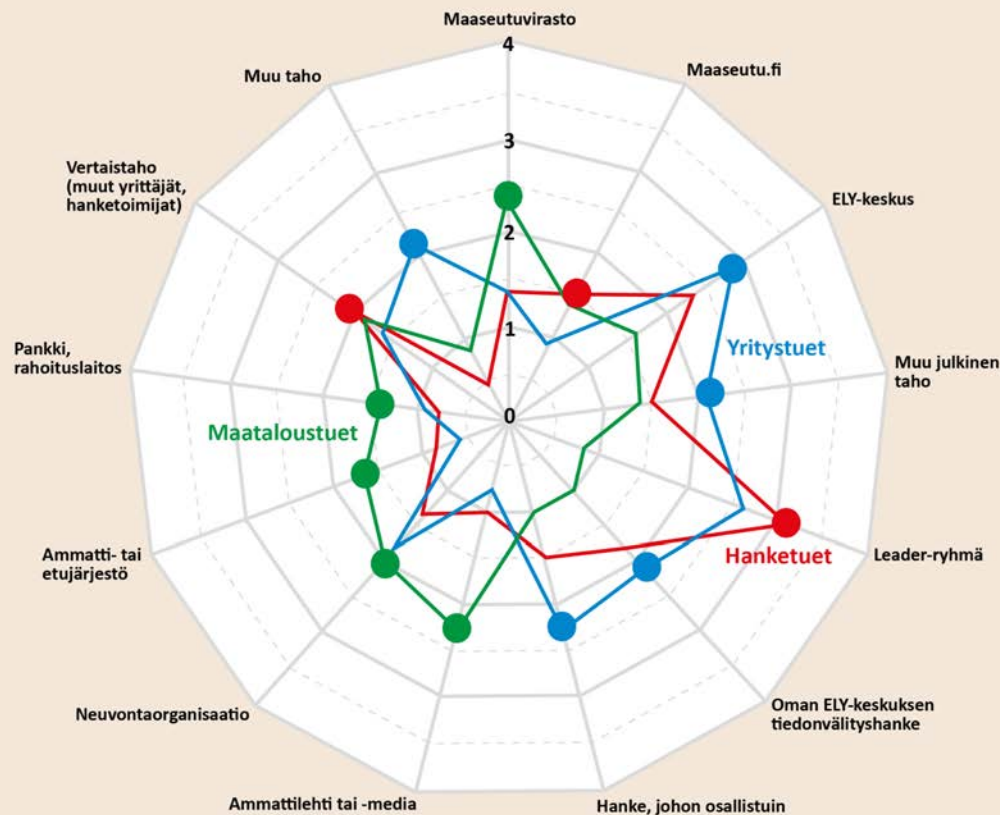
Alhaisin tyytyväisyys punaisella ja korkein vihreällä korostusväriillä.

Asteikko: erittäin tyytymätön -2, tyytymätön -1, ei tyytyväinen eikä tyytymätön 0, tyytyväinen +1, erittäin tyytyväinen +2

TUKIEN TOIMEENPANO

TIEDONSAANTI: ERI TAHOJEN MERKITYS

Mikä on ollut eri tahojen merkitys tiedonsaannissa maaseudun kehittämisohjelmasta ja sen tukimahdollisuuksista?

- Arviointiasteikko:
- Ei lainkaan merkitystä 0
- Vähän merkitystä +1
- Jonkin verran merkitystä +2
- Paljon merkitystä +3
- Erittäin paljon merkitystä +4

TUKIEN TOIMEENPANO

Keskeisiä huomioita haastatteluista

- **Yhteistyö** toimii hyvin ja on parantunut edelleen (erityisesti ELY-keskukset ja maakuntaliitot)
- Ihmisten väliselle **vuorovaikutukselle**, keskustelulle ja pohdinnalle tarvitaan enemmän aikaa ja mahdollisuuksia: valmisteluvaihe, suunnittelu, ennakointi, tulevaisuuden pohdinta, hankkeista ja tuloksista tiedottaminen – tiedottamisesta ja tiedonvälityksestä vuorovaikutukseen
- Hakijalle tarvitaan selkeämpi tapa löytää perille, järjestelmä on edelleen sekava – **yksinkertaistaminen**
- Toimijajoukon monipuolistaminen olisi hyödyllistä (mm. hankkeet) – **uusia toimijoita** kaivataan
- Kuntayhteistyön vahvistamiselle on tarvetta – **kuntien johtoa** kaivataan mukaan
- Yhteistoiminta-alueiden perustyö on kunnossa; kehittämisaktiivisuudessa ja -roolissa on **eroja**
- Yhteistyö ELY-keskusten ja Leader-ryhmien välillä on hyvin **vakiintunutta**; yksittäisiä rajankäyntejä hankkeiden rahoittamisessa ja erilaisia näkemyksiä siitä, kuuluuko yritysrahoitus toimintaryhmille
- Ohjelmaan liittyvä hallinto on **raskas** ja ohjelma on **joustamaton** – muutosta kaivataan
- ELY-keskuksilla on tarvetta mutta niukat resurssit kenttätööhön, näkyvyyteen ja vuorovaikutukseen – **lisäresursseja** kaivataan
- **Tietojärjestelmien** toistuvista epäonnistumisista ja viiveistä kärsivät erityisesti asiakkaat, järjestelmät ovat jotakuinkin toimintakunnossa vasta ohjelmakauden puolivälissä – muutosta kaivataan
- Ohjelman **seurantajärjestelmä** indikaattoreineen ei palvele hyvin alueellista vaikuttavuuden seurantaa – tarvitaan oma
- Alueidenväliset hankkeet ovat isoja ja laadukkaita, hyöty hieman epäselvä; valtakunnalliset hankkeet tuottavat yleistä tietoa, hyöty alueille välillinen; teemahaut nostavat asioita esille, hyöty vaihteleva; valintajaksokäytäntö toimii teknisesti, mutta hankkeiden pisteytys ja kilpailu vain jakson puitteissa on haastavaa, jatkuva haku edelleen hyvä vaihtoehto
- **Maakuntauudistus** uhkaa lisätä keskittämistä – yhteistyötä on syytä opetella ja vahvistaa ennakoivasti

KEHITTÄMISTYÖ JA -JÄRJESTELMÄ

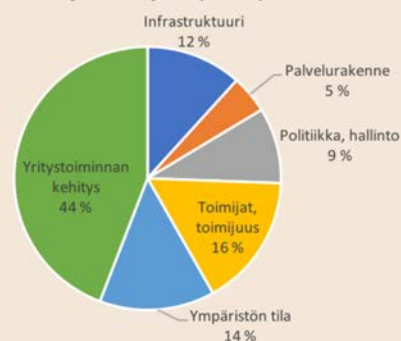

ONNISTUMISET

Etelä-Savo (n=28)

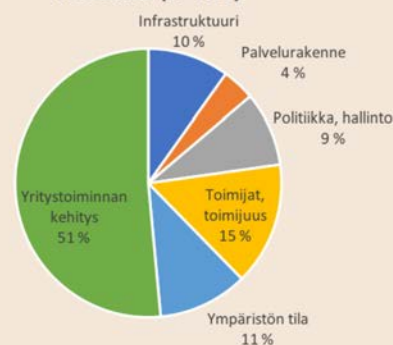
Pohjois-Karjala (n=43)

Pohjois-Savo (n=30)

Yhteensä (n=101)

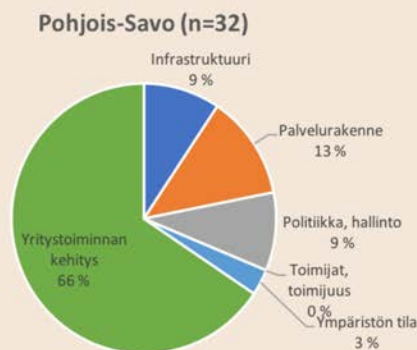
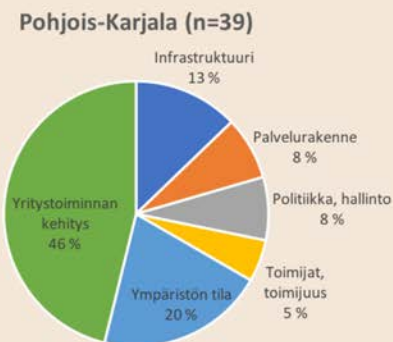
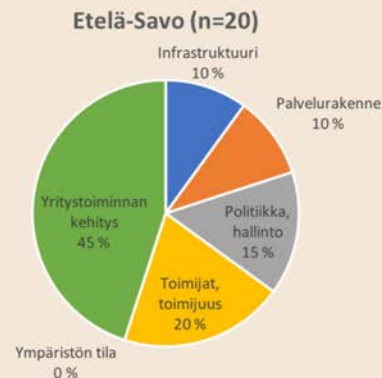
Miten koet onnistumiset jakautuvat?

- Osuus (%) työpajojen aineistoissa mainituista onnistumisen kohteista kussakin maakunnassa
- Onnistumisen kohteet on luokiteltu kuuteen luokkaan: 1) maaseudun infrastruktuuri, 2) maaseudun palvelurakenne, 3) politiikka ja hallinto, 4) toimijat ja toimijuus, 5) ympäristön tila ja 6) yritystoiminnan kehitys
- Maaseudun kehittämistä arvioitiin alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja hyödyntämisen, toteutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamisen näkökulmista

KEHITTÄMISTYÖ JA -JÄRJESTELMÄ

HAASTEET

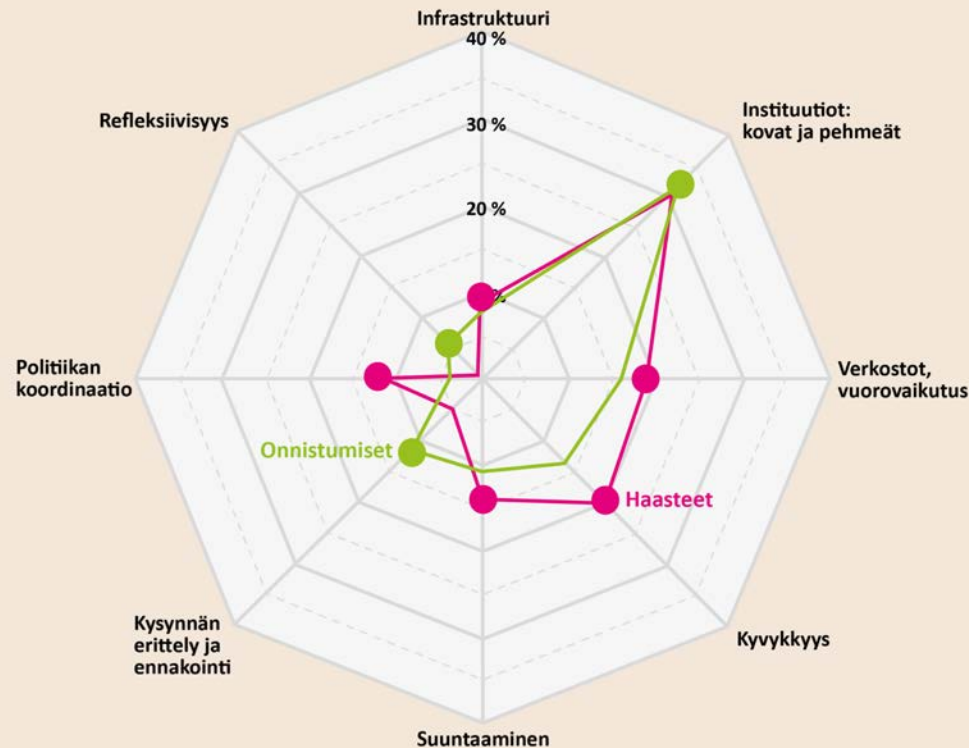
Miten koetut haasteet jakautuvat?

- Osuus (%) työpajojen aineistoissa mainituista epäonnistumisen kohteista kussakin maakunnassa
- Epäonnistumisen kohteet on luokiteltu kuuteen luokkaan: 1) maaseudun infrastrukturi, 2) maaseudun palvelurakenne, 3) politiikka ja hallinto, 4) toimijat ja toimijuus, 5) ympäristön tila ja 6) yritystoiminnan kehitys
- Maaseudun kehittämistä arvioitiin alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja hyödyntämisen, toteutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamisen näkökulmista

KEHITTÄMISTYÖ JA -JÄRJESTELMÄ

ONNISTUMISET JA HAASTEET

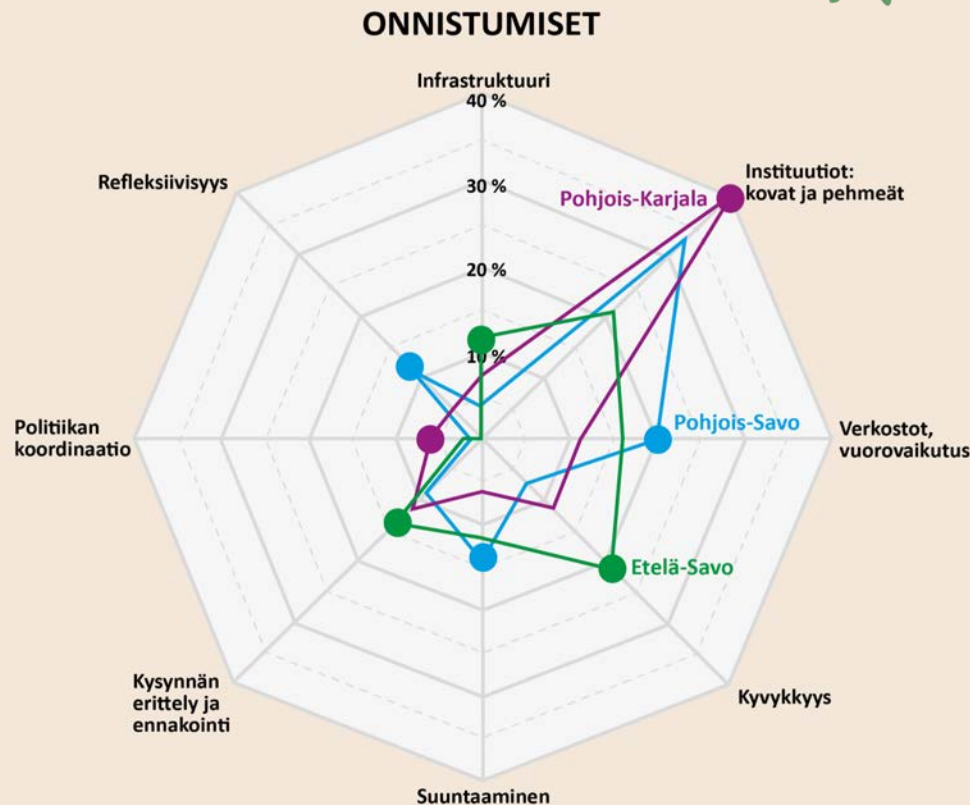
Mikä on maaseudun kehittämisjärjestelmän ominaisuuksien rooli koettujen onnistumisten ja haasteiden taustalla?

- Osuus (%) työpajojen aineistoista tunnistetuista ominaisuuksista, koko Itä-Suomi yhteensä
- Maaseudun kehittämistä arvioitiin alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja hyödyntämisen, toteutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamisen näkökulmista

Systeemiset ominaisuudet

- **Infrastruktuuri:** Muutokselle tarpeellinen fyysinen ja tiedollinen infrastruktuuri
- **Instituutiot:** Kovat (lait, ohjeet, standardit) ja pehmeät (arvot, normit, kulttuuri; yrittäjyys, luottamus, riskinottohalu) – määrä ja laatu
- **Verkostot, vuorovaikutus:** Verkostojen määrä ja laatu (tiiviys, riippuvuus- ja valtasuhteet, monipuolisuus) – lukitseeko entiseen vai edistääkö muutosta
- **Kyvykkyys:** Osaaminen ja voimavarat, kyky sopeutua muuttuviin olosuhteisiin
- **Suuntaaminen:** Yhteinen näkemys muutoksen tavoitteista ja suunnasta, ohjaus ja koordinaatio
- **Kysynnän erittely ja ennakointi:** Käyttäjien tarpeiden ennakointi: vuorovaikutustilaisuudet, tieto, osaaminen
- **Poliitiikan koordinaatio:** Tavoitteiden ja toimeenpanon suhde eri aluetasoilla, toimijatahoilla ja toimialoilla
- **Refleksiivisyys:** Toimijoiden osallistaminen omatoimiseen muutoksen hallintaan; vaihtoehtojen avoimuus ja joustavuus, kokeileva oppiminen

KEHITTÄMISTYÖ JA -JÄRJESTELMÄ

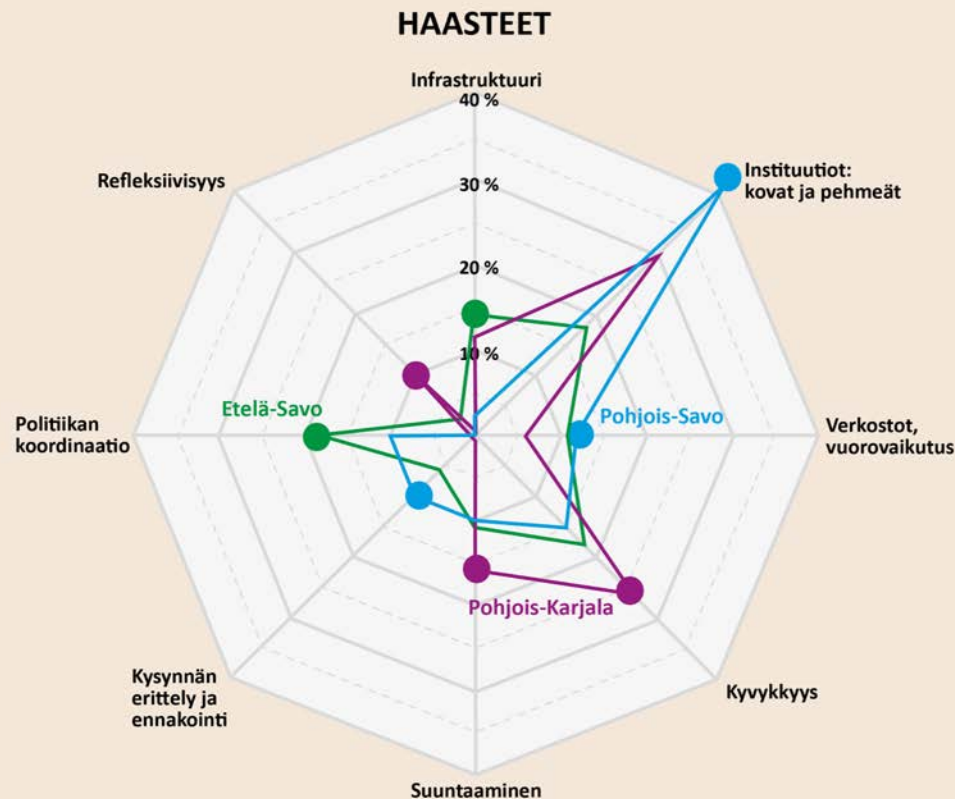
Mikä on maaseudun kehittämisjärjestelmän ominaisuuksien rooli koettujen onnistumisten taustalla?

- Osuus (%) työpajojen aineistoista tunnistetuista ominaisuuksista kussakin maakunnassa
- Maaseudun kehittämistä arvioitiin alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja hyödyntämisen, toteutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamisen näkökulmista

Systemiset ominaisuudet

- **Infrastruktuuri:** Muutokselle tarpeellinen fyysinen ja tiedollinen infrastruktuuri
- **Instituutiot:** Kovat (lait, ohjeet, standardit) ja pehmeät (arvot, normit, kulttuuri; yrittäjyys, luottamus, riskinottohalu) – määrä ja laatu
- **Verkostot, vuorovaikutus:** Verkostojen määrä ja laatu (tiiviys, riippuvuus- ja valtasuhteet, monipuolisuus) – lukitseeko entiseen vai edistääkö muutosta
- **Kyvykkyys:** Osaaminen ja voimavarat, kyky sopeutua muuttuviin olosuhteisiin
- **Suuntaaminen:** Yhteinen näkemys muutoksen tavoitteista ja suunnasta, ohjaus ja koordinaatio
- **Kysynnän erittely ja ennakointi:** Käyttäjien tarpeiden ennakointi: vuorovaikutustilaisuudet, tieto, osaaminen
- **Poliitiikan koordinaatio:** Tavoitteiden ja toimeenpanon suhde eri aluetasolla, toimijatahoilla ja toimialoilla
- **Refleksiivisyys:** Toimijoiden osallistaminen omatoimiseen muutoksen hallintaan; vaihtoehtojen avoimuus ja joustavuus, kokeileva oppiminen

KEHITTÄMISTYÖ JA -JÄRJESTELMÄ

Mikä on maaseudun kehittämisjärjestelmän ominaisuuksien rooli koettujen haasteiden taustalla?

- Osuus (%) työpajojen aineistoista tunnistetuista ominaisuuksista kussakin maakunnassa
- Maaseudun kehittämistä arvioitiin alueellisten erityispiirteiden huomioimisen ja hyödyntämisen, toteutuksen ja vaikuttavuuden aikaansaamisen näkökulmista

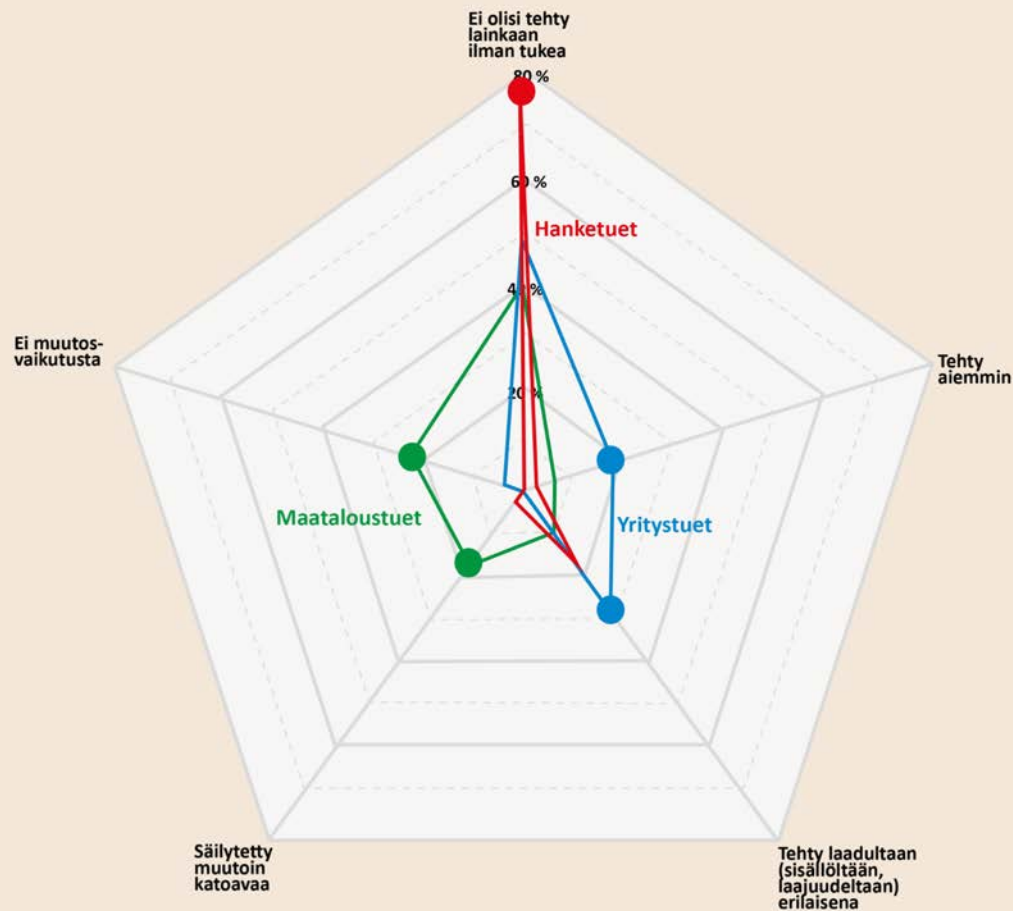
Systemiset ominaisuudet

- **Infrastruktuuri:** Muutokselle tarpeellinen fyysinen ja tiedollinen infrastruktuuri
- **Instituutiot:** Kovat (lait, ohjeet, standardit) ja pehmeät (arvot, normit, kulttuuri; yrittäjäyys, luottamus, riskinottohalu) – määrä ja laatu
- **Verkot, vuorovaikutus:** Verkostojen määrä ja laatu (tiiviyys, riippuvuus- ja valtasuhteet, monipuolisuus) – lukitseeko entiseen vai edistääkö muutosta
- **Kyvykkyys:** Osaaminen ja voimavarat, kyky sopeutua muuttuviin olosuhteisiin
- **Suuntaaminen:** Yhteinen näkemys muutoksen tavoitteista ja suunnasta, ohjaus ja koordinaatio
- **Kysynnän erittely ja ennakointi:** Käyttäjien tarpeiden ennakointi: vuorovaikutustilaisuudet, tieto, osaaminen
- **Politiikan koordinaatio:** Tavoitteiden ja toimeenpanon suhde eri aluetasolla, toimijatahoilla ja toimialoilla
- **Refleksiivisyys:** Toimijoiden osallistaminen omatoimiseen muutoksen hallintaan; vaihtoehtojen avoimuus ja joustavuus, kokeileva oppiminen

TUKIEN VAIKUTUS

TUEN MERKITTÄVIN VAIKUTUS

Mikä on myönnetyn tuen merkittävin vaikutus?

- Maatalous-, hanke- ja yritystukien vaikutusten jakautuminen (%)
- Tuen saajien kyselyissä antamat toimenpidekohtaiset vaikutusarviot on painotettu toimenpidekohtaisilla tukimäärällä (2015–2017)

TUKIEN VAIKUTUS

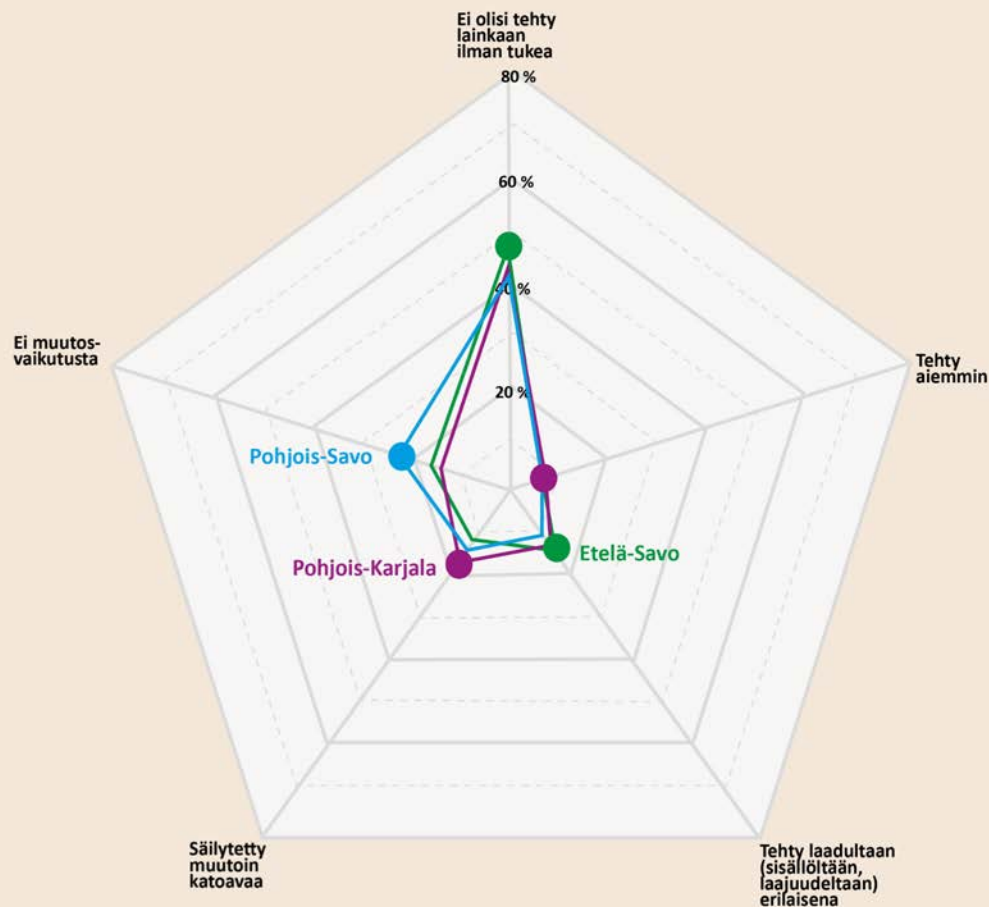

Indikaattori	Indikaattoritieto	Kysely
Hanketuet: uusia työpaikkoja, kpl	68	103
Yritystuet: uusia työpaikkoja, kpl	247	682
Yritystuet: liikevaihdon muutos, milj. eur	14	45

TUKIEN VAIKUTUS

TUEN MERKITTÄVIN VAIKUTUS

Mikä on myönnetyn tuen merkittävin vaikutus?

- Maatalous-, hanke- ja yritystukien vaikutusten jakautuminen (%)
- Tuen saajien kyselyissä antamat toimenpidekohtaiset vaikutusarviot on painotettu toimenpidekohtaisilla tukimäärällä (2015–2017)

TUKIEN VAIKUTUS

Alue ja tukilaji	Tuen merkittävin vaikutus					Yhteensä
	Ei olisi tehty ilman tukea	Tehty aiemmin	Tehty laadultaan erilaisena	Säilytetty muutoin katoavaa	Ei muutosvaikutusta	
Etelä-Savo:						
Hanketuki	80	2	13	4	0	100
Yritystuki	34	17	49	0	0	100
Maataloustuki	43	8	12	15	22	100
Yhteensä	48	7	15	12	17	100
Pohjois-Karjala						
Hanketuki	66	7	24	3	0	100
Yritystuki	53	20	25	0	1	100
Maataloustuki	41	8	11	22	19	100
Yhteensä	45	9	14	17	15	100
Pohjois-Savo						
Hanketuki	82	0	18	0	0	100
Yritystuki	54	17	21	0	8	100
Maataloustuki	40	8	10	16	26	100
Yhteensä	44	8	11	14	23	100
Yhteensä						
Hanketuki	77	3	18	2	0	100
Yritystuki	49	19	29	0	3	100
Maataloustuki	41	8	11	18	23	100
Yhteensä	46	8	13	14	19	100
Korkein osuus tukilajeittain korostusvärillä.						
	156	28	45	49	65	344

PROFILOINTEJA

Aihe	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo
Hanketukien käyttö	"Toimintamahdollisuus"	"Osallisuus"	"Elinkeinölähtöisyys"
Yritystukien käyttö	"Vähän kysyntää, runsaasti matkailua"	"Paljon kysyntää, runsaasti monipuolisuutta"	"Niukahkosti kysyntää, runsaasti elintarvikkeita"
Maataloustukien käyttö	"Monimuotoisuus"	"Kestävä tuotanto"	"Nautakarjatalous"
Hanketukien vaikuttavuus	"Työtä ja ympäristöä"	"Osallisuutta ja palveluita"	"Bisnestä ja uutuutta"
Yritystukien vaikuttavuus	"Muutosta ja matkailua"	"Monipuolisuutta ja kasvua"	"Tuen tarvetta"
Maataloustukien vaikuttavuus	"Tuen turvin eri lailla"	"Muutosta ja kestävyyttä"	"Tutulla tiellä"
Kehittämistoiminta ja –järjestelmä	"Toimijuutta ja puitteita toiminnalle"	"Kone kunnossa, monipuolisuus kunniassa"	"Tulosta tutuilla pelimerkeillä"

TEHTÄVÄNANTO 1

- Jako 10 ryhmään, ryhmänumero ”ruokalapussa”
- Mene numerosi mukaiseen pöytään
- Lyhyt esittäytyminen
- Valitkaa ryhmälle puheenjohtaja
- Kukin esittää lyhyesti jonkin ylimaallisen harmituksen aiheen, murheenkryynin – mikä ei toimi, missä olisi kirveelle töitä
- Valitaan yksi aihe ryhmän ruodittavaksi (ellei sopua, pj. äänestyyttää)
- Vapaata keskustelua – huomioita, assosiaatioita ja ideoita
- **Näkökulma: mitä pitäisi tehdä murheenkryynin poistamiseksi**
- Kirjaa keskustelun lomassa omia mielle yhtymiä omalle postikortille kohtaan ”murheenkryynit” (palautetaan): alue ja asia
- Aikaa 45 minuuttia
- Ryhmätyöstä voi siirtyä suoraan syömään klo 11:45

TEHTÄVÄNANTO 2

- Mene numerosi mukaiseen pöytään (entinen porukka)
- Kukin esittää lyhyesti jonkin ylimaallisen ilon, innostuksen ja onnistumisen aiheen, kultamunan – mikä toimii, mitä voisi levittää tai mistä ottaa koppia
- Valitaan yksi aihe ryhmän ruodittavaksi (ellei sopua, pj. äänestyyttää)
- Vapaata keskustelua – huomioita, assosiaatioita ja ideoita
- **Näkökulma: mitä pitäisi tehdä ilon, innostuksen ja onnistumisen levittämiseksi ja vahvistamiseksi**
- Kirjaa keskustelun lomassa omia miellelyhtymiä omalle postikortille kohtaan ”kultamunat” (palautetaan): alue ja asia
- Aikaa 45 minuuttia
- Ryhmätyöstä palataan saliin klo 13:15

MURHEENKRYYNEJÄ

- **Ohjelman toimeenpanon** ongelmat: hallinnon raskaus, byrokraattisuus, monimutkaisuus
 - Hankejärjestelmän jäykkyys; alueidenvälisten hankkeiden toimintamallit
 - Lainsäädäntö ja kentän tarpeet eivät kohtaa (→ ”järjettömyys”); miten viesti välittyy asioista päättävälle? Vaihtelevat viranomaistulkinnat!
 - Viestintä → miten saada tieto välittymään hakijoille?
 - Hankaluudet yritystukien hakemisessa; suunnitteluvaiheen kehittäminen; kokeilut
- Todellinen **vaikuttavuus**: seuranta?
 - Hanketuet valuvat toiminnan ylläpitämiseen?
- Eri **rahoitusinstrumenttien** välinen yhteistyö ja yhteensovitus
- **Yhteistyö**:
 - Eri tasoilla: eri toimijat (”poikkitieteellisyys”), eri alueet, saman aihepiirin parissa työskentelevät...
 - Maakuntarajojen yli → kriittiset massat eivät välttämättä sijaitse yhden maakunnan alueella
 - Hyvien **esimerkkien ja käytäntöjen** jalkauttaminen ja levittäminen? → esim. itäsuomalainen matkailubrändi?
- **Infra**; erit. laajakaistan ongelmat
- **Rakennekehitys**:
 - Keskittymiskehitys, kuntakeskusten autioituminen
 - Maatilojen negatiivinen rakennekehitys ja heikko kilpailukyky → vaikea vaikuttaa esim. hanketyöllä!
- **Valtakunnan politiikka**: maaseutu- ja aluepolitiikan negatiivinen leima
- **Nuoret**:
 - Työllistyminen maaseudulle, yrittäjäyys, innovaatioiden jatkojalostus, esteiden poistaminen (esim. kiinnostus)
 - Hanketyön rooli?
- Miten **naiset** maaseudulle?

ONNISTUMISIA

- Alueellinen maaseutuohjelma **itseisarvona**: valmisteluprosessi, alueelliset erityispiirteet, työkalut ja raha
- **Yhteistyö!** Verkostoituminen, luottamus, vuorovaikutus, osallistuminen...
 - Yli alue- ja hallintorajojen
 - Yritysten välisen yhteistyön lisääntyminen (matkailu, ruoka)
- **Kehittämis- ja hallinnointiprosessit:**
 - **Yritysrahoitus** Pohjois-Karjalassa
 - **Maidontuotannon** kehittäminen Pohjois-Savossa
- Laajakaista ja **tietoliikenneyhteydet**
- **Kokeilukulttuuri** ja ketteryys

KUNNIAKIRJA

Tämän kunniakirjan saaja on suoriutunut erinomaisesti mutkikkaan maaseutuohjelman toimeenpanosta ja sen sokkeloissa sukkuloinnista sekä maaseudun toimintaedellytysten kehittämisestä.

Tästä syystä Etelä-Savon ohjelmatoimijoille on myönnetty arvonimi

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A.

Varkaudessa 23. elokuuta 2018

Arviointiryhmä Tuomas Kuhmonen, Irene Kuhmonen ja Liisa Kytölä

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A. =

Ponteva, Empaattinen Raataja, Uuteen Suuntaava Toimeenpanija, Uskoa Rakentava Valtiollinen Ahertaja, Aina Jäättävän Avulias

KUNNIAKIRJA

Tämän kunniakirjan saaja on suoriutunut erinomaisesti mutkikkaan maaseutuohjelman toimeenpanosta ja sen sokkeloissa sukkuloinnista sekä maaseudun toimintaedellytysten kehittämisestä.

Tästä syystä Etelä-Savon ohjelmatoimijoille on myönnetty arvonimi

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A.

Varkaudessa 23. elokuuta 2018

Arviointiryhmä Tuomas Kuhmonen, Irene Kuhmonen ja Liisa Kytölä

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A. =

Ponteva, Empaattinen Raataja, Uuteen Suuntaava Toimeenpanija, Uskoa Rakentava Valtiollinen Ahertaja, Aina Jäättävän Avulias

KUNNIAKIRJA

Tämän kunniakirjan saaja on suoriutunut erinomaisesti mutkikkaan maaseutuohjelman toimeenpanosta ja sen sokkeloissa sukkuloinnista sekä maaseudun toimintaedellytysten kehittämisestä.

Tästä syystä Etelä-Savon ohjelmatoimijoille on myönnetty arvonimi

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A.

Varkaudessa 23. elokuuta 2018

Arviointiryhmä Tuomas Kuhmonen, Irene Kuhmonen ja Liisa Kytölä

P.E.R.U.S.T.U.R.V.A.A.J.A. =

Ponteva, Empaattinen Raataja, Uuteen Suuntaava Toimeenpanija, Uskoa Rakentava Valtiollinen Ahertaja, Aina Jäättävän Avulias